

Arkeologisk förundersökning

Kvarteret Dovahjorten

Inför nybyggnation inom RAÄ 50, stadsdelen Öster,
Jönköpings stad

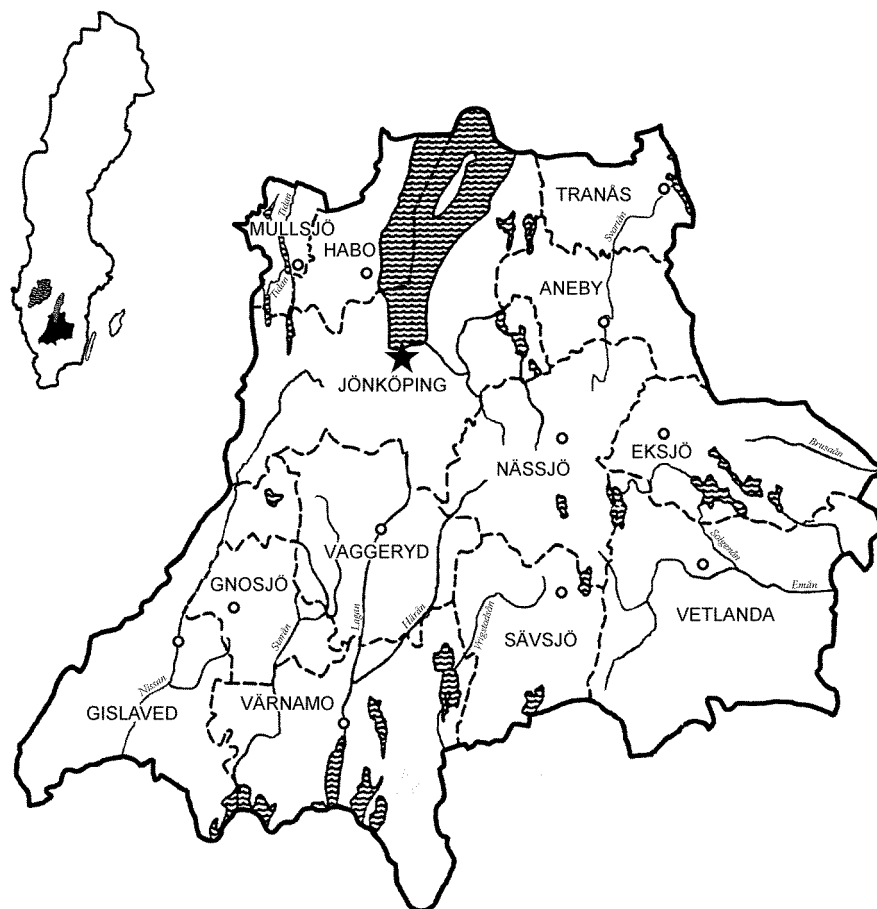
*Kristine församling i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Arkeologisk förundersökning

Kvarteret Dovahjorten

Inför nybyggnation inom RAÄ 50, stadsdelen Öster, Jönköpings stad

*Kristine församling i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Rapport: Susanne Haltiner Nordström

Grafisk design: Anna Stålhammar

Tryckning och distribution: Marita Tidblom och Birgitta Blomkvist

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

Ur karta © Lantmäteriet. Medgivande MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2009

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Fornlämnings- och kulturmiljö.....	6
Tidigare undersökningar.....	6
Resultat.....	8
Tomt 1	8
Tomt 2	9
Tomt 3	10
Tomt 4, 5, 6, och 7	11
Tomt 8	12
Tomt 9	13
Tolkning.....	13
Fynd.....	15
Bronsgjuteri	16
Krukmakeri.....	17
Hushållets föremål och personliga tillhörigheter	17
Verktyg och redskap	21
Kritpipor	21
Klädedräkt.....	21
Vapen.....	22
Handel och kontakter.....	22
Utvärdering.....	23
Sammanfattning.....	24
Åtgärdsförslag.....	24
Administrativa uppgifter.....	25
Referenser.....	26
Tryckta källor.....	26
Otryckta källor.....	26
Arkiv.....	26
Kartunderlag.....	26
Figurförteckning.....	27

Bilagor

- Bilaga 1. Jönköpings stad och slott omkring 1696
- Bilaga 2. Översikt över tidigare undersökningar
- Bilaga 3. Jönköpings karta 1745, CM Edborg, med de dåtida tomtindelningarna och numreringen. Skala 1:400
- Bilaga 4. Plan över anläggningarna. Skala 1:300
- Bilaga 5. Plan över de påträffade störningarna
- Bilaga 6. Anläggningsbeskrivning
- Bilaga 7. Fyndlista
- Bilaga 8. Lager och relationslista
- Bilaga 9. Profiliritning och karta över profilens placering
- Bilaga 10. Stadskartor, Edborg 1745 och från 1879. Skala 1:1 000

Inledning

Under hösten 2008 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk förundersökning inom kvarteret Dovhjorten, fornlämning RAÄ 50, Jönköpings stad (FIGUR 1). Beställare var Jönköpings kommun, tekniska kontoret. Anledningen till undersökningen var nybyggnation inom den ca 2 700 m² stora kvartersytan. Ansvarig för fält- och rapportarbetet var antikvarie Susanne Haltiner Nordström. Databearbetning med framställning av kartor och tabeller gjordes av Christina Helander. Rapportens fotografier har tagits av Jeanette Gustafsson, när inte annat anges. Samtliga Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Målsättningen med förundersökningen var att ta reda på omfattning och bevarandegrad av bebyggelselämningar och kulturlager från 1600–1700-talet samt om det finns indikationer på förhistorisk verksamhet inom det aktuella området, samt att i möjligaste mån datera och funktionsbestämma påträffade bebyggelselämningar. Resultatet av förundersökningen ska ligga till grund för länsstyrelsens bedömning av behov och omfattning av en särskild undersökning inför borttagandet av denna del av RAÄ 50.

Den metod som användes kan lättast beskrivas som en friläggning av den yngsta bevarade bebyggelsenivåns lämningar. I samband med detta lokaliserades och avgränsades sentida störningar. Vid dessa störningar upprättades profiler genom kulturlager och bebyggelsenivåer. Dock måste hänsyn tas till att undersökningsytan skulle återfyllas under vinterhalvåret 2008–2009 så ett antal störningar och lager sparades för att skydda lagren när den täcktes med nytt material.

Topografi

De sanktorvmarker som ursprungligen karakteriserat området söder om den sandiga halvön där 1600-talsstaden uppfördes, har utnyttjats i samband med offernedläggelser under förhistorisk tid. En uppsättning folkvandringstida sadelbeslag i brons påträffades vid grävningar i Kanalgatan 1929. I området har även äldre föremål som t.ex. en enkel skafthålsyx, framkommit vid markarbeten. Något längre österut, vid Vedtorget, har en tunnackig bergartsyx hittats och från kvarteret Domherren härstammar fynd av ett vildsvinskranium samt ett älgben. Samtliga här omtalade föremål är funna på 1–2 meters djup i de tjocka torvlager som delar av bebyggelsen inom stadsdelen Öster och Kålgårdsområdet vilar på.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Den östra delen av dagens stadsområde togs i anspråk för bebyggelse efter att den medeltida staden ödelagts i samband med krigshandlingar 1612. Före 1600-talet hade den smala sandiga halvön sannolikt varit i det närmaste obebyggd, främst p.g.a. sitt utsatta läge. Tjocka lager med granris påfördes längs halvöns södra sida, de s.k. Maderna, i syfte att skapa ny tomtmark. Senare grävdes även en kanal och hamnbassäng, den s.k. Östra Hamnen för att torrlägga området. Den norra delen av stadsområdet vilade visserligen på torrare sandområden, men tomtmarken blev där istället utsatt för Vätterns fulla kraft under ogynnsamma väderförhållanden.

Inom den nu aktuella undersökningsytan, belägen i kvarteret Dovhjorten förekommer de äldsta avbildningarna av tomtindelning på kartor från sent 1600-tal (se BILAGA 1). Det rör sig om elva tomter inom kvarteret Dovhjorten. Hur mycket som verkligen var bebyggt vid denna tidpunkt är inte känt från skriftliga källor. Hur sanningsenliga de uppgifter är som anges på dessa kartor angående tomtägar och yrkesbenämningar är svårt att säga. Ägoförhållandena och ägarnas yrken går att belägga säkert först under 1700-talet. Då har numreringen varit 1–9 och rapporten kommer att hänvisa till denna tomtnumrering i fortsättningen (se BILAGA 3). Tomtindelningen från 1754 syns också på BILAGA 10. Ägoförteckningar från senare delen av 1700-talet nämner bland annat stockmakare, bryggare, målare, faktorimed, pistolsmed, smed, stenhuggare, timmerman, saltpetersjudare, grytgjutare, hovslagare och snickare boendes inom kvarteret, (JLM arkiv). Huruvida hantverkarna även haft verksamheten förlagd till sina tomter kan emellertid inte avgöras i nuläget. Inom kvarteret har även en relativt stor mängd människor knutna till Hovrätten haft sin bostad, såsom hovrättsråd, hovrättsnotarie och hovrättsvaktmästare. En person med titeln student har bott inom tomt 7 på 1760-talet. Man kan undra vad en student livnärde sig på under denna tid.

Tidigare undersökningar

Från början av 1970-talet och framåt har Jönköpings läns museum utfört ett antal större arkeologiska utgrävningar inom 1600-talets stadsområde, dvs. nuvarande stadsdelen Öster. Bland dessa kan nämnas kvarteren Ankaret, Ansvaret, Apeln, Apoteket, Arkadien, Diplomaten, Dolken, Dromedaren och Droskan. Vid dessa undersökningar har dokumenterats bl.a. lämningar efter trähus. Gårdarna, som påträffats inom kvarter som börjar på D, räknas till den s.k. Tyska och Svenska Maden, ett hantverksområde med varierad sammansättning där även det nuvarande kvarteret Dovhjorten ingått. (se BILAGA 2).

Som ett genomgående drag vid alla undersökningar på Öster

har man kunnat konstatera hur markfukt och hög grundvattennivå vållat problem vid anläggandet av bebyggelse. Lager av granris och sand i kombination med timmerkistor fyllda med avfall, jord eller sten har använts för att bygga upp och stabilisera ny tomtmark. Nedgrävda källare har överhuvudtaget inte varit möjligt att anlägga inom området.

Vintern 1992 undersöktes östra delen av kvarteret Dromedaren. Fyra tomter belagda genom arkivuppgifter skulle finnas inom området men bara rester efter tre påträffades. Flera hus med rumsindelningar och ekonomibyggnader hittades (Jönköpings läns museums arkiv).

År 2002 undersöktes västra delen av kvarteret Dromedaren inför nybyggnation. Här framkom delar av fyra tomter med sammanlagt sju hus. Det har varit både bostadshus, verkstäder och ekonomibyggnader. Rester efter tre brännugnar för keramik har också påträffats. Alla lämningar är relativt dåligt bevarade i den underliggande sanden. Här har problemet med grundvattnet inte varit lika stort som i de andra undersökta kvarteren på Öster. Här påträffades inga träkistor utan enbart en mindre mängd ris och kvistar (Haltiner Nordström 2008:97).

Den hittills mest omfattande undersökning som genomförts inom 1600-talsstadens område pågick mellan år 2002 och senhösten 2004 i kvarteren Apeln och Arkadien, belägna längs Smedjegatans södra sida. Tack vare gynnsamma bevaringsförhållanden var det här möjligt att i detalj kunna följa bebyggelsens utveckling inom åtta angränsande hantverksgårdar, alltifrån grundläggningen kring 1620 till den slutgiltiga rivningen efter 1950. Vid detta tillfälle var det möjligt att avtäckta tomterna i deras fulla utsträckning, ända från Smedjegatan ner till kajfronten ut mot Munksjön. Här kan bebyggelsen indelas i tre huvudfaser :

1620–1650

1650–ca 1750

1750–1950

(Haltiner Nordström & Pettersson 2007, manus)

Kvarteret Diplomaten undersöktes 2006–2007. Under tidigt 1700-tal fanns 13 tomter. Här har hus och föremål efter de tyska yllehantverkare som flyttade hit på 1600-talet framkommit. Kruk- och kakelugnsmakerier med rester efter produktionens alla delar från 1700-talet, har påträffats i en verkstad. Trähantverk och metallhantering samt kompletta gårdar med ekonomibyggnader påträffades också (Nordman & Pettersson 2009, manus). De undersökta ytorna syns på BILAGA 2.

Resultat

Undersökningsområdet schaktades fram i sin helhet, ca 2 700 m². Asfalt och bärlager togs bort och under detta kom kulturlager och bebyggelselämningar. För att logistiken av alla massor vi schaktade upp skulle fungera praktiskt så valde vi att ta fram ytan i tre delområden. Ytan skulle återfyllas för att användas som parkering och kostnader sparades genom att behålla alla massor förutom asfalt och större sten på tomten. Ett delområde i taget schaktades och fylldes igen under tiden som nästa påbörjades. För enkelhetens skull kommer beskrivningen av de påträffade lämningarna att redovisas tomt för tomt med början i det nordvästra hörnet av undersökningsområdet, (se BILAGA 3). Alla de anläggningar som har påträffats, finns i plan på BILAGA 5 och i BILAGA 6, *Anläggningsbeskrivningar*. De framgrävda byggnaderna och dess lager kan ses i *Lager och relationskarta*, BILAGA 8.

Tomt 1

Större delen av denna tomt täcktes av en yta som tolkades som ett gjuterilager, A545. Här fanns mängder av gjutformar i lera. Avtrycken i den brända leran tyder på att man gjutit bronsgrytor då både ben och bukbitar har kunnat identifieras. På gjuteriytan framkom en stor nedgrävning A2425, ca 4 x 3 meter som var träfodrad i väst och söder och fylld med fin sand. En preliminär tolkning av gropen är en gjutgrop trots att sanden inte innehåller några trasiga former eller annat material. Inom gjuteritomten fanns också en ugnsanläggning med tilltrampade golvnivåer, ett fundament och ett antal mindre rännor och gropar som tolkats som gjutgropar. I den västra delen av gjutformslagret framkom en anläggning, A6394, som tolkats som en ugnsanläggning som troligen hör ihop med gjuteriet. Ugnen eller fundamentet var 1,2–0,6 meter stort och hade en hårt bränd yta där tegel och keramik hade genomsintrat. I botten fanns en lagd tegelyta.

FIGUR 2. Halvkällaren, A2019, där det kakelbelagda golvet syns. Till höger muren av tegelsten.

En byggnad, A3086, framkom strax väster om gjuterianläggningarna, den bestod av stensyll och spridda stenar, var mycket skadad av sentida störningarna och daterades till 1800-tal.

Genom gjuterilagret, A545, har en halvkällare anlagts under 1800-talet (FIGUR 2). Den murade källaren, A2019, bestod av tegel och natursten som haft puts på både insidan och utsidan. Halva golvet var belagt med kakelugnskakel. Kaklet har aldrig murats på en kakelugn utan har lagts på golvet direkt. Det är två sorters kakel som använts, dels ett ljusgult glaserat helt slätt gods som troligen kan dateras till slutet av 1700-talet och dels ett vitt profilerat kakel med olika mönster på alla bitar och även mindre kakelplattor som har varit ”mönsterlister”. Detta vitglaserade gods hör troligen till 1800-talets början, se FIGUR 2. Den andra halvan av golvet bestod bara av jord och här påträffades mycket djurben. Mot den södra väggen av källaren låg två flata stora stenar (0,5–0,4 meter) som tolkats som en trappa, A2025.

Tomten avslutades i söder av en vret gränsandes mot tomt 9. I det sydöstra hörnet påträffades en träkonstruktion med liggande plank som bildade en låda eller kasse. Den var fylld med avfallsmaterial bland annat en nästan komplett kruka i rödgods (F122). Krukan bestod av närmare 50 skärvor och hade målad dekor på den övre delen av utsidan. Daterad till slutet av 1700-talet–början av 1800-talet.

Tomt 2

Tomten var ca 10 meter smal och mer än 30 meter lång. I nordvästra hörnet fanns två byggnader, A3098 och A3116. Ingen tydlig gränsmarkering påträffades mellan denna tomt och tomt 1. Södra delen av tomten var till stor del söndergrävd av det sentida hus med källare som stått här.

Byggnad A3098 bestod av fragmentariska syllar med en möjlig rumsindelning av en syllstensrad. Fynd: en nästan komplett trefots-gryta som tyder på en datering till tidigt 1700-tal.

Söder om denna anläggning framkom A3114, ett nord-sydligt orienterat hus med två rum. Det norra rummet dominerades av ett fundament och i det södra fanns rester av ett trägolv. En hårdtrampad yta tolkades som ett jordgolv. Utanför den västra syllen syntes en tydlig mörkfärgning som kan vara en vret, vägg eller takdropp. Huset har daterats till mitten och senare delen av 1700-talet, bland annat genom en bössflinta. Den har passerat till ett flintlåsgevär av armémotell, i tidsintervallet ca 1750–1830 (muntligt Sven Enqvist).

Huset väster om vreten, A3116, har tydliga stensyllar och hörnstenar och var 6 x 5 meter. Ett golvlag var av trä. Här påträffades två mynt från 1660-talet vilket ger huset en trolig datering till senare delen av 1600-talet–1700-talet.

Längs med den östra sidan av tomt 2 löper en vret mot, den bara bitvis framgrävd, tomt 3. Vreten var fylld med keramikavfall, troligen från granntomten Dromedaren där ett krukmakeri legat på 1700-talet, samt porslin, glas och tegel.

Söder om A3116 framkom en byggnad med två rum. Huset A3123 var stört av en sentida ledning i den norra delen och hörnstenen mot öster var försvunnen. Det södra rummet har spår efter ett trägolv. Under tränivån fanns ett sandlager där ett mynt påträffades, ytterligare ett mynt framkom inom huset, ett Gustav II Adolf och ett från Kristinas tid 1636. Inom byggnaden fanns ett brandlager, A3335, som kan vara från stadsbranden 1790.

A3267 låg i direkt anslutning till A3123 och kan vara olika faser av samma byggnad. Störd av bland annat ett cementblock. Byggnaden består av syllstenar och tre hörnstenar. Daterad till senare delen av 1600-talet, början på 1700-talet. Även här har brandlagret A3335 funnits. Ytterligare en byggnad fanns inom tomten, A3782. Utbredningen är osäker åt alla håll utom mot öster där en vret/gårdsplan avslutar huset. Två fundament låg i den nordöstra delen, ett med kalkbruk, A3165, som hör till en äldre fas till huset. Det andra A3154 hör till den yngre fasen och bestod delvis av lerpackning. Mot den östra sidan och gårdsplanen fanns en yta med kullersten lagd inom en träram bestående av stående plankor. Tolkats som en entré eller trappa. Daterad till 1700-talet.

Inom tomt 2 drogs en långprofil i störningen (se BILAGA 9) vilket visar att kulturlager och bebyggelse lämningar fortsätter ca en meter under den framschaktade ytan, ca 88,40 meter över havet.

Tomt 3

I den östra delen, mot Björngränd, framkom en rad med tomter som bara kunde undersökas till en mycket liten del. Fiskaregränd, som den tidigare hette, har breddats på bekostnad av de tomterna som legat här. Nu berördes bara den västra delen av tomterna som låg i den nordöstra delen av kvarteret (se BILAGA 3). Vid en fortsatt slutundersökning bör även trottoaren införlivas i schaktet så delar

FIGUR 3. Utbyggnaden till Hus A3784, som har anlagts på gårdsplanen till tomt 4. Den har en stenläggning och en stående träram.

av de byggnader som legat där kan undersökas. Inom tomten påträffades endast delar av gårdsplanen, sandig humus med keramik, glas och tegel.

Tomt 4

Även här framkom gårdsplanen med samma fynd som på den föregående tomten. Utbyggnaden på huset A3782 är uppförd på gårdsytan, (FIGUR 3). Utbyggnaden som var stenlagd och med en träram syns på FIGUR 4. Runt utbyggnaden framkom även slagg. Tomten är den minsta inom kvarteret, ca 14 x 8 meter innan gatan breddades. Den undersökta ytan var ca 8 x 5 meter.

Tomt 5

I den östra delen av tomten fortsatte gårdsplanen. Över större delen av ytan fanns mycket slagg. Två nedgrävningar påträffades fyllda med slagg vilket kan höra samman med någon sorts smide som utförts på platsen. Strax söder därom framkom ytterligare en byggnad, A3432 där endast nordöstra delen är bevarad/framtagen. Bestod av en syll och mindre stenar. Några plankor indikerar ett trägolv. Fynd av pipor och keramik. Daterad till före 1790. Söder om A3432 framkom en vret som avslutar tomten i söder. Vreten var fylld med rödgods och ovanligt mycket porslin och glas. Den fortsätter inte in mellan tomtgränserna till tomt 2 och 7 men den har troligen blivit söndergrävd av de murade byggnader som finns inom tomt 7.

Tomt 6

Större delen av tomten finns under befintlig yta med träd och trottoar. Den delen som undersöktes var 5 x 5 meter och bestod till stor del av störningar men i den norra delen påträffades ett fundament, A6137. Det var nedgrävt och uppbyggt av tegelstenar i botten. De var täckta av flera sandstenshällar som hölls samman av ett sand/jordlager. Fundamentet hör till byggnaden A6549 vilken daterats till sent 1700–1800-talet.

Tomt 7

Den här tomten innehåller många sentida störningar, se BILAGA 4. I den norra delen framkom delar av den byggnad A5803 som både tomt 7 och 9 var berörda av, se under tomt 9. Här fanns ett av de rum med stenmur som hör till byggnad A5803.

I den södra delen kom en byggnad A7687 som var mycket skadad av sentida störningar. Bestod av några syllstenar och två plankor.

Längts i väster av tomten påträffades en vret i nord-sydlig riktning som troligen är den tomtgräns som löper mellan tomt 7 och 8 (se BILAGA 3). I vreten framkom rödgods, porslin och glas. Angränsandes mot tomt 6 framkom ett hus med osäker begränsning, i öster störd av sentida nedgrävning. Varken i norr eller väster har syllar eller

stockar framkommit, i söder en planka och två–tre stolpar. Fynd: rödgods, flintgods och glas som kan dateras till 1700–1800-tal.

I den södra delen var anläggningarna färre och störningarna ner till orörd mark vanligare. I det östra hörnet har ledningar och sentida störningar nästan helt utraderat de arkeologiska lämningarna. I schaktkanten i den sydöstra delen fanns delar av en mycket skadad byggnad, A7097. Kvar fanns fragment efter ett trägolv och syllar. Under byggnaden påträffades fyllnadssand, slänor och ris som lagts över den ursprungliga mossen. Byggnaden har daterats till 1600-talet. I söder mot Slottsgatan framkom en tråkista i den orörda sanden. Ur en av stockarna sågades två dendroprover som lämnats in för analys men som ej säkert kunde dateras.

Tomt 8

Längs med den tidigare nämnda vreten löper en huslänga, A6960, som haft en stenlagd ränna utanför väggen som tolkats som takdropp, A694. Här påträffades en keramikskärva med årtal 1740 och en ljusstake tillverkad i ostindiskt porslin. Delar av stensyllen fanns kvar i öster. Huset består av tre rum och i det mellersta stod resterna efter en raserad kakelugn, A7759. Kvar fanns delar av den raserade ugnen och ramen av trä och stenar som burit upp kakelugnen. Huset har daterats till 1700-tal. En hörnsyll avslutar huset. Hus A6960 har en tydlig gårdsplan eller innergård, A8047. Tomtgränsen i söder var markerad med någon sorts staket med små störhål, troligen en gärdesgård. Ett fundament, A8268, och en ugsanläggning med lager som innehåller mycket slagg påträffades norr om gårdsplanen.

Det sydvästra hörnet av tomten var mycket söndergrävt av sentida byggnation. En byggnad med golvlager, A8320 schaktades fram i den västra kanten. Inom tomten schaktades också en djup provruta för att se hur djupa kulturlagren var. Dock fanns en störning som gjorde det svårt att se kulturlagrens begränsning. Den kraftiga torven och dess sammansättning syntes i botten på provrutan. Mycket kompakt och ganska torr även ner på 1,9 meter under parkeringsytan. Här tryckte grundvattnet inte på direkt som i tidigare provhål.

FIGUR 4. Huset som fanns inom tomt 9. Hus A4676 närmast kameran och hus A5269 som börjar vid den stående stocken till vänster i bild.

Torven innehöll många växtdelar som ej förmulnat och även delar av en stubbe.

Tomt 9

Här framkom många av de senare störningarna. Ett större antal sammanhängande murar, A5803, som bildar en byggnad med kraftiga murar och putsad fasad, troligen uppförd under 1800-talet. Synliga i 2–3 skift och som vid ett senare tillfälle återanvänts då betong gjutits direkt ovanpå stenmurarna. Murarna har varit kallmurade med bruk bitvis på sidorna. Byggnaden bestod av flera rum, troligen fyra stycken.

Den norra delen av tomten visade sig efter schaktning innehålla ett antal byggnader, A4676 och A5269. A4676 innehöll troligen två rum med stensyllar i söder och öster. I norr fanns ett stort stenfundament, A4848. Den rumsavskiljande träsyllen tycks även dela fundamentet. Eventuellt stod en skorsten i den västra delen, A4926. Golvlagret innehöll kol, sot, tegel och gjuterirester. Huset A5269 har stensyll i alla väderstreck utom väster och speciellt den i norr är kraftig och har två dubbla stenrader. I norra delen av huset stod ett fundament. En eventuell träsyll delar av två rum och på den andra sidan av väggen låg ett gjutformslagret. Inuti byggnaden har senare grävts ner en trätunna med avfall, A5235. Innehållet daterar tunnan till 1800-talet. Även här fanns en vret mellan två tomter, nummer 1 och 9. Båda husen är daterade till 1700-tal. Resterna efter husen syns på FIGUR 4.

Ett anläggningsfritt område i söder tolkades som resterna efter en kålgård/kryddträdgård.

Tolkning

Undersökningsområdet under asfalt och bärlager var relativt intakt och de sentida störningarna var samlade till bland annat den mellersta och sydöstra delen. Ett ledningsschakt som fortsatte ner till den sterila sanden fanns inom tomt 2.

När de gamla kartorna rektifierats över dagens kartor syns att det som är kvarteret Dohjorten idag är betydligt mindre än den yta kvarteret upptog på 1700-talet (se BILAGA 3). Breddningen av Björngränd mot väster har gjort att det inte är mycket kvar av tomterna 3–6. Svårigheterna med rektifieringen över ytor utan säkra nutida punkter gör att det naturligtvis inte blir exakt och tydligt syns detta i förskjutningarna av vretarna som helt säkert har utgjort en gräns/tomtmarkering. Nu ligger alla vretar förskjutna mot nordost.

Tomt 1 har på stora delar av ytan innehållit ett bronsgjuteri. Av gjutformarna att döma så har bronsgrytor tillverkats under 1700-talet. En trolig 1800-tals halvkällare med halva golvet täckt av kakel har också anlagts ner i gjutformslagret. Den stora gjutkassen i norr kan tyda på att en större kyrkklocka har planerats att gjas här.

En vret mot tomt 2 har framkommit fragmentariskt.

Inom tomt 2 påträffades sex byggnader. Tomten är visserligen smal men sträcker sig in till hälften av kvarteret. Flera av husen har en datering ner i 1600-talet men även sent 1700-tal förekommer.

Av tomt 3 fanns egentligen bara en vret mellan tomt 2 och 3 och delar av gårdsplanen inom undersökningsområdet. Vid en eventuell slutundersökning kan dock ytan ökas om man beslutar att ta bort de små träd som står längs med kanten av den tidigare parkeringen, vilket för övrigt är önskvärt inom hela ytan.

Inom tomt 4 fanns utbyggnaden till ett hus som hör till tomt 2 och fortsättning på gårdsplanen.

Tomt 5 som är bredare mot väster innehöll delar av en byggnad, gårdsplan och kulturlager med slagg. De båda tomterna 4 och 5 har haft någon form av metallhantverk med slaggropar. Fynden talar för en datering av byggnaderna och gårdsplanerna till slutet av 1700-talet och även senare. Den sena dateringen kan förklaras med att detta område schaktades varsamt då lämningar efter byggnader, gårdsplaner och fundament kom direkt under bärlagret för asfalten. Men här påträffades också ett av undersökningens äldre föremål – fajansskärvan med den målade keruben (F141) som daterats till 1600-talets första hälft.

Tomt 6 visade på mycket förstörda ytor efter sentida nedgrävningar men här påträffades troligen undersökningens äldsta hus. Byggnaden var uppförd direkt på det fyllnadssandlager man lade över den risbädd och träkista som man lagt över mossen vid etableringen. Visserligen fanns inte mycket kvar av byggnaden mer än ett trägolv, men det har daterats till 1600-tal.

Tomt 7 hade två fragmentariska rester efter hus, där det ena, A 6741, kunde dateras till 1600-talet.

En tydlig huslänga med tre rum, rester efter en kakelugn, en droppränna och en gårdsplan med staket framkom inom tomt 8. I övrigt var tomten störd av sentida nedgrävningar.

Inom tomt 9 framkom två byggnader med fundament, en eventuell skorsten och rumsavskiljare av trä, i norra huset. En vret skiljer denna tomt från den i norr, nummer 1.

Ett större område inom tomterna 7 och 9 har berörts av det 1800-tals hus som byggts här. Det bestod av murade stenväggar upp till 2–3 varv och har på några ställen återanvänts som stöd till betongväggar som anlagts i modern tid.

Kvarteret har alltså innehållit nio stycken tomter med varierande storlek och inriktning på hantverk och bostäder. Kvarteret tycks ha haft en för tiden vanlig uppsättning av bostadshus och ekonomibyggnader. Huskropparna ligger mestadels samlade i längor längs med den långsmala tomtgränsen. Där längorna fanns bevarade inom tomterna 2, 7 och 9 låg vreten som avskiljare, dikt an huslängan. Både bostadshusen och ekonomibyggnaderna låg i samma länga. Även de byggnader som antyder hantverk har samlats här.

De tydligaste tecknen på hantverk finns inom tomt 1, i form av bronsgjuteri. Här fanns inga säkra tecken på någon samtida bostad. Delar av ytorna inom tomterna 2, 5 och 7 innehåller slagg som kan komma från smedjor. De provgropar som gjorts visar att kulturlagren och huslämningarna fortsätter ca 1 meter djupare än vad som är framschaktat på den undersökta ytan. Fynden har daterat byggnaderna till 1600–1700-talet. Tomterna har haft både bostäder, ekonomibyggnader och byggnader för hantverk eller till annan försörjning.

De framschaktade nivåerna var från 1600–1700-talet inom tomterna 2 och 7. Där dateringarna är relativt osäkra vad det gäller tomt 7. Tydliga 1700-tals dateringar inom tomterna 1, 5, 6, 8 och 9. Tomterna 3 och 4 kunde inte dateras eftersom inga anläggningar utöver en vret, påträffades. 1800-talet och yngre lämningar fanns över hela ytan. Troligen finns återstoden från 1600-talet inom hela kvarteret under de yngre påträffade lämningarna som redovisas i rapporten.

En långprofil ritades i anslutning till en störning, vilket visar att kulturlagren fortsätter 0,5–1,0 meter under schaktad nivå (se BILAGA 9).

Fynd

Under förundersökningen tillvaratogs ett urval av fyndmaterialet. Fynd insamlades i linje med de frågeställningar som ställdes inför förundersökningen. Syftet var främst att datera lager och anläggningar, att få en uppfattning om kvarterets karaktär samt att identifiera vilka hantverk som har bedrivits inom kvarteret och vilka kvarterets invånare var. 202 fyndposter har registrerats, av dessa utgör keramiken den mest omfattande kategorin (se BILAGA 7). Bland keramiken är rödgodset dominerande. Den framschaktade bebyggelsenivån dateras i huvudsak till 1700-talets andra hälft och majoriteten av fyndmaterialet kommer från denna period. Föremålen presenteras härnedan indelade under huvudkategorier utifrån sitt användningsområde.

FIGUR 5. Översiktspå bilden. Gjuteri- formen. Gjuteri- formen med sand syns i mitten av bilden.

Bronsgjuteri

Över stora delar av undersökningsområdet påträffades spår efter gjuteriverksamhet, (FIGUR 5). Framförallt koncentrerades fynden mot tomt 1 i den nordvästra delen av fältet. Enligt 1696 års karta ägdes tomten av en grytgjutare, men denna uppgift är inte helt tillförlitlig. Från senare daterade arkivhandlingar kan man dock utläsa att 1789–90 ägs tomt nr 2 av klockgjutare Ekeröth, som i så fall antagligen har bott på tomten han ägde och haft sitt gjuteri på granntomten. Över hela tomtens utbredning fanns ett lager, AL545, med gjuteriavfall, främst gjutformar. Lagret var ca 0,5 meter djupt. Formarna koncentrerades kring en stor nedgrävd gjutkasse, A2425, och kring en ugnslämning, A6394, i tomtens norra del. Gjutformar handplockades vid rensning i lagret och kring de nämnda anläggningarna. På det viset insamlades ca 1,4 kg gjutformar (F178, 183, 184, 187, 198). I lagret hittades även klumpar av smält brons (F172, F197). En kvadratmeterstor provruta togs upp i lager 545 som visade sig vara ca 0,5 meter tjockt. Jorden därifrån genomsöktes på hackbord, 2,6 kg gjutformar hittades i provrutan.

På tomten har man alltså gjutit grytor i brons. Tillvägagångssättet var att innerformen byggdes upp kring en kärna av sammanbundna halmkransar. Kring dessa byggdes formen upp av rullor av växtmagrad lera. Ytan – den kommande gjutyten – formgavs genom svarvning och belades med en kalkblandning, sannolikt efter att formen fått torka en stund. Spår efter fogar på färdiga kärl och överlappning av material från yttre lager i ytterformen in på den formgivna innersidan tyder på att ytterformen har delats och åter samlats. Sannolikt är att ytterformen har byggts upp utanpå en modell av grytans kropp som i sin tur suttit på innerkärnan av lera. Modellen kan ha varit gjord i vax, men eftersom den inte skulle smältas ut utan avlägsnas mekaniskt när ytterformen hade delats, så kan man tänka sig andra material. Det första lagret (innerlagret) i ytterformen har oftast försetts med horisontella fingerränder på utsidan, dels för att få ett yttre lerlager att fästa bättre, dels för att underlätta passningen av de två formhalvorna. Passningen av ytterform till innerform styrdes dessutom av ett not- och fjäder-system i formarna ovanför grytans mynning. Det yttre blöta lerlagret har därefter påförts i samband med samlingen av hela formen. Lagret har hållit ihop ytterformens två halvor och de tre benformerna om grytan ska förses med ben. Formen har troligen bränts innan den togs i användning (Stilborg 2008:32f).

Fragment av ben och bukpartier på formarna för grytgjutning har identifierats i materialet. Bland formarna fanns både ytter- och innerfragment. Några tydliga avtryck från magringen, som bland annat bestod av finfördelat växtmaterial, syntes också. Inga tydliga avtryck fanns från de halmkärnor man byggt upp under innerformen. Både bitar från ingötskanalen och inloppsroren har setts i materialet. Alla element från gjutformarna fanns alltså i materialet.

Vid en överblick av materialet konstaterades att gjutformarna ger ett slitet intryck. Olika gods finns representerade vilket kan tyda på att materialet är ihopsamlat. Tydligt är att materialet kan dateras till efter 1600-talets mitt, utifrån de benformar som hade en större storlek och bredd än de man använde tidigare (muntligt Stilborg). Att formarna är så slitna kan bero på att den undersökta ytan har legat ytligt under en längre tid och alltså utsatts för slitage. Trots att titeln på en av tomtägarna var klockgjutare, så har man försörjt sig på de enklare och billigare grytorna som behövdes i varje hushåll. Men storleken på gjutgropen kan tyda på att man i alla fall planerade att gjuta en större klocka, dock talar den helt fyndtomma sanden i gropen för att det aldrig blev gjort.

Slagg framkom i området för gjuteriet, men även över områden där det troligen förekommit smidesverksamhet i järn. Främst i och omkring tomterna 2, 5, 7 och 9 påträffades slagg, (F189–196). 1,4 kg slagg har insamlats från hela undersökningsområdet.

Krukmakeri

Vid undersökningar i det intilliggande kvarteret Dromedaren (Haltiner Nordström 2008:97) undersöktes ett krukmakeri från 1700-talets mitt där krukmakarna Banck varit verksamma. Här har delar av två brännugnar påträffats och mängder av keramik. Mestadels från misslyckade bränningar som man fyllt de kasserade ugnarna med. Daterad keramik från 1750-tal och 1780-tal.

I de östra delarna av undersökningsområdet i kvarteret Dovhjorten påträffades krukmakeriavfall som skulle kunna komma från verkstaden i Dromedaren. Exempelvis i lager 2715 hittades flera krukmakerirelaterade fynd (F45–51), såsom ugnsinredning i form av en brännring, en brännplåt och en kapsel för glasering av fat. I lagret fanns även två fat, ett med målad dekor och ett med skrafferad dekor i engobe, en kruka och en felbränd svartglaserad tallrik. Sammantaget dateras föremålen till 1700-talet, troligen den andra hälften. Från övriga delar av fältet föreligger ytterligare fynd av fyra brännringar (F81, 89, 115 och 131).

Hushållets föremål och personliga tillhörigheter

Kokkärl såsom trefotsgrytor i rödgods är vanliga under 1600- och 1700-tal, användningen avtar dock under 1700-talet. Från undersökningen finns sex grytor registrerade. Dessa fyndposter omfattar en eller två skärvor vardera, undantaget F2 som innehåller 23 skärvor från en nästan intakt gryta. Grytorna förekommer både i små och större modeller.

Förvaringskärl av olika typer har använts inom kvarteret. Tolv krukor av rödgods har registrerats från Dovhjorten. Sex av de insamlade krukorna var dekorerade med målad dekor (F28, 29, 30, 59, 93, 122). Två av dem hade rullstämpeldekor (F83, 103). En kruka (F122) påträffades i en nedgrävd träkasse (A6118) i tomt 1.

Den var i det närmaste komplett och omfattade omkring 50 skärvor. Krukan hade målad dekor utvändigt på kärlets övre del och dateras sannolikt till slutet av 1700-talet eller början av 1800-talet.

Från undersökningen finns sju glasflaskor som närmast är att betrakta som förvaringskärl. Exempelvis en liten apotekarflaska (F74) och en flaska med oval botten och en tillplattad rund form (F88). Fem flaskor insamlades vid schaktning och saknar kontext (F199), de har troligen en 1800-talsdatering. Däribland finns en flaska för "läderglasur", en flaska för buljong av samma sort som André hade med sig på sin polarfärd, och en torpedformad glasflaska med spetsig botten.

Bordskärl

Till bordskärlen hör fat och skålar avsedda för servering och uppläggning, men även dryckeskrus och bägare i olika material. Vid registreringen av faten har de delats in i olika mynningstyper enligt en typologi som upprättades av Emma Grönberg och Ole Stilborg i samband med registreringen av krukmakeriavfallet från kvarteret Dromedaren och kvarteret Apeln (Grönberg & Stilborg 2006). Den har även använts vid en senare undersökning i kvarteret Diplomaten.

Fat av rödgods tillhör en av de allra vanligaste fyndkategorierna under 1600- och 1700-tal. Från Dovhjorten finns 16 fyndposter omfattande 35 skärvor från fat. Ett av faten (Fnr 109) är odekorerat och svartglaserat, det dateras troligen till omkring år 1800. De övriga faten är alla dekorerade, tre av dem har dekor som skrafferats i engobe (vitlersbegjutning), två av dem har dekor som målats över engoberingen och sju fat har en dekor målad med piplera. Oftast består dekoren av växtornamentik eller enkla geometriska mönster med linjer, våglinjer och prickar. Ett av faten (F62) hade dekorerats med årtalet 1760, det påträffades i ett golvlager (A1083) i huset A3114 i tomt 2. Två av faten är så kallade "karmfat", där mynningen försetts med en extra upprättstående kant. Utformningen kan ha varit avsedd att förhindra innehållet från att skvalpa ur, kanten kan också ha använts för att placera oätliga delar av maten som exempelvis fiskben.

Mindre fat av rödgods, eller tallrikar som varit avsedda för en enskild person att äta ifrån blir vanliga under 1700-talets andra hälft. De kännetecknas oftast av en planare form och har ofta ett rakt brätte utan förtjockning i kanten. Tallrikarna är sällan dekorerade utan har ofta glaserats med en invändigt heltäckande svart, och ibland grön eller gul glasyr. Från kvarteret Dovhjorten finns sex fynd bestående av tio olika tallrikar. Av dessa är tre av fynden svartglaserade, de har också försetts med en dekorativ krusig kant. De övriga har grön eller gul glasyr, oftast över en engobe.

Skålar av rödgods förekommer i flera olika modeller och storlekar.

Stora skålar som påminner om fat i formen är vanliga under 1700-tal, de skiljer sig från faten genom att kärlväggens lutning (kärlets djup) överstiger 45 grader (Grönberg & Stilborg). Andra skålar har en lodrät kant ytterst eller en konvex sida med insvängd mynning. På de två sistnämnda sorterna förekommer ofta dekor även utvändigt. Elva skålar har registrerats, dessa omfattar 13 skärvor. Tre av skärvorna består av platta tummade horisontellt placerade hankar med plastisk dekor. Två av dem har motiv liknande en blomma, eller tulpan i genomskärning, så kallade palmetthankar (F73, 120). Den tredje har ett motiv av ett kerubansikte (F104). Dessa dateras sannolikt till 1600-tal eller 1700-talets första årtionden. Bland de övriga skålarna förekommer, fem med målad dekor, en med melerad (flytande färger) dekor och två med dekor skrafferad i engobe. En av skålarna har en skrafferad växtdekor och har stått på tre fötter med en rundad form undertill (F139).

Kärl av fajans förekommer under både 1600-tal och 1700-tal. De blir allt vanligare under 1700-talets gång för att under slutet av århundradet ersättas av flintgodsserviser. Bland fynden från Dövhjorten finns 14 fyndposter av fajans. Av dessa är 12 stycken fat eller tallrikar. Ett flertal av dem (F55, 57 och 75) dateras troligen till omkring 1700-talets mitt. De har eventuellt tillverkats vid Rörstrand och känns igen genom sina luftiga växtdekorer, så kallade Humlemotiv eller genom en för Rörstrand typisk dekor med vit och blå färg på vit botten (Nyström & Brunius 2007). Övriga tallrikar (F3, 13, 27, 56, 78, 99, 127, 129 och 141) kan vara importerade, troligen från Holland eller eventuellt England eller Tyskland. De kan också ha en något äldre datering till omkring 1650–1750. Dekorerna på dessa är generellt tätare och föreställer oftast växtmotiv eller kinainspirerade motiv. Två av faten har en utvändigt blyglasyr och dateras troligen till 1600-talets första hälft (F78, 141). Ett av dem har ett figurmotiv med en kerub som målar en regnbåge över himlen, skärvan påträffades vid schaktning i omrörda lager (F141, se omslag).

Porslin från Kina importerades under 1600-tal och tidigt 1700-tal främst via det holländska Ostindiska kompaniet. År 1731 grundas det Svenska Ostindiska Kompaniet i Göteborg och förekomsten av ostindiskt porslin i Sverige ökar i och med det.

Vid undersökningen insamlades 48 skärvor av porslin som fördelar sig på 28 fyndposter. I lager A624, (F37) hittades den största koncentrationen med elva skärvor, dessa hade blåvit dekor eller så kallad Bavariadekor som är blåvit med brun utsida, båda sorterna var vanligt förekommande exportporslin från Kina under 1700-talet. Utöver de två nämnda sorterna tillverkades porslin med så kallad Imaridekor i stora mängder i Kina under 1700-tal för den Europeiska marknaden. Imaridekoren bestod av blå dekor under glasyren och roströd och gulddekor över glasyren. Under slutet av 1700-talet och 1800-talet tillverkas ett flertal sorter med emaljfärger över

FIGUR 6. Ljustaken i ostindiskt porslin som påträffades i vreten/takdroppet utanför hus A6960. Foto G. Sandstedt.

FIGUR 7. Stengodskärl med inpressad dekor.

glasyren, den vanligaste varianten har en röd dekor, sorten kallas "Familie rose" efter dekorens färg (Nilsson Schönborg 2001).

Porslinet från Dovhjorten fördelar sig på de ovan nämnda typerna. Fjorton fyndposter har skärvor med blå-vit dekor, fem fyndposter innehåller skärvor med Bavariadekor, tre skärvor har Imaridekor och sex skärvor har familie rose eller någon annan typ av 1800-talsdekor. Käriformerna bland porslinet består främst av fat och skålar i mindre storlek, en del tallrikar samt enstaka andra föremål såsom delar av en ljusstake (F67), (FIGUR 6) och en skål med lock (F69).

Dryckeskärl av olika sorter hittades vid undersökningen. Däribland fanns en liten glasbägare som stod på en fotring (F36) och ett dricksglas med slipad dekor (F86).

Olika keramikkärl har också använts för drycker. Exempelvis ett stop eller en kanna (F92) i rödgods med svart glasyr som sannolikt dateras till sent 1700-tal.

Två fajansskärvor (F14 och 119) kommer från dryckeskrus eller kannor med en rundad form på buken. De är båda dekorerade med växtdekor i blått. Troligen är de importerade och dateras till omkring år 1700.

Under 1600-tal och tidigt 1700-tal importerades stengodskrus från Tyskland. En känd produktionsplats finns i Westerwald. Kärnen därifrån känns igen genom sin ljusgrå godsfärg och dekor i blått och ibland även manganlila. Fyra kärl av denna typ har påträffats i kvarteret Dovhjorten (F15, 66, 136). Ett av dessa verkar komma från ett ovanligt stort kärl (F66). Dekoren skiljer sig också genom att den ristats in i kärlet istället för att ha en formpressad dekor som är vanligast, (FIGUR 7).

Vid undersökningen påträffades en mängd skärvor från kaffe- eller teserviser i flintgods. Flintgodset är en engelsk uppfinning som börjar produceras under 1760-talet, tio år senare påbörjas en tillverkning vid Rörstrand i Sverige (Dahlbäck Lutterman 1980). Fynden från Dovhjorten dateras till omkring år 1800 och framåt. Fem fyndposter omfattande tio skärvor med flintgods har registrerats (F6, 116, 80, 95, 100). Flera av dessa har en målad blomsterdekor. Under 1800-talet börjar man även med förtryckta dekorer som överförs med transferteknik, sådana exempel finns också i materialet.

Intill huslängan i tomt 8 påträffades fyra skärvor som perforerats med hål i botten (F64). Hålen var slumpartat och oregelbundet placerade och hade gjorts före bränning. Kärnen hade formen av en kruka men bör på grund av hålen inte ha använts till förvaring. En kruka hade en pålagd eller formpressad dekor för att efterlikna en urna med handtag av metallringar. På grund av den dekorativa utformningen tolkades kärlet som en blomsterurna och hade troligen en relativt sen datering, eventuellt till 1800-tal (F43).

Fem fynd av rödgods har inte kärlestämts. Dessa omfattar bland annat en bukskärva med rullstämpeldekor (F24) som troligen dateras till 1600-tal och en bottenskarva med årtal på från lager 7010 (F112). Skärvan är märkt med "174_" och kan dateras till 1740-talet.

Verktyg och redskap

Metallföremålen från undersökningen är få. En kniv (F170) påträffades i lager A2760. Fragment av bearbetat ben (F140) hittades vid schaktning och saknar kontext, fragmenten skulle kunna ha suttit på ett skaft till någon typ av verktyg, troligen en kniv.

Ett bryne med en skåra mitt i har troligen använts för att slipa nålar eller något annat spetsigt föremål (F63).

Två stora handbevade slipstenar låg på markytan utanför huset A4676 i tomt 9.

Ett keramiskt sänke till fiskerät (F72) hittades i lager A2715.

Kritpipor

Fragment av kritpipor förekommer ofta i stora mängder vid undersökningar av 1600–1700-talsmaterial. Flertalet fragment består av skaftbitar som har lågt informationsvärde och dessa har därför inte tillvaratagits från undersökningen. Samtliga fragment av huvuden eller delar med stämplor på sparades dock. Fjorton kritpipor finns registrerade. Piporna betraktas ofta som slit-och-släng-varor med kort brukningstid, de används därför ofta vid datering av lager. Två skaftfragment (F106, 113) med korta skaft med tydliga bitmärken tyder på att de ibland kortats av och använts under en längre tid. Piporna har ibland försetts med stämplor på huvudets ovansida eller på den så kallade klacken under huvudet. Stämplorna kan visa på pipans tillverkare eller pipans modell och kvalitet. Åtta av piporna har försetts med stämplor (F38, 39, 40, 76, 105, 111, 125, 132, 133). En av dessa är eventuellt en pipa från William Manby i London som har tillverkats kring år 1720 (F40). En pipa som tillverkats i Sverige har märkts med AFR, vilket står för Adolf Fredrik Rex (F105). Pipan kan därmed dateras till hans regeringstid åren 1751–1771. En pipa har en bildstämpel under klacken med motiv liknande en biskopsmössa (F38). Pipan är holländsk. Flertalet av piporna uppskattas komma från 1700-tal utifrån stämplor eller huvudets form (Åkerhagen 2004).

Klädedräkt

Inga bevarade tygrester eller liknande finns från undersökningen. Vad som återstår av klädedräkten är vanligen knappar och ibland delar av skor. Fem knappar tillvaratogs vid undersökningen. Tre av dem har blomdekor mitt på och är helgjutna med en ögla för fäste baktill. Troligen dateras de till 1700-tal eller eventuellt 1800-tal (F144, 149, 159). En av knapparna var av militärt ursprung och dekorerad med ett monogram. Den tillhörde en uniform i Karl XIV Johans armé och dateras till cirka 1820 (muntligt Sven Engkvist).

FIGUR 8. Blyplomben som troligen kommer från *Göteborgs packhus*.

Vapen

Tre bössflintor från flintlåsgevär eller pistoler hittades vid undersökningen. En av dem hörde till ett flintlåsgevär av armémotmodell. Bössflintan har daterats till intervallen ca 1750–1830.

Fyra förmodade blykulor hittades. Två av dem, (F162, 163) väger 2,9 g och kan eventuellt betecknas som druvhagel. En tredje väger 12,1 g och skulle kunna höra till en pistol (F163). Den största kulan väger 24,5 g och kan höra till en musköt (F163).

Handel och kontakter

Mynt

Elva mynt hittades med hjälp av metalldetektor vid undersökningen. Mynten ger god vägledning vid datering av olika lager och bebyggelsenivåer. Mynten dateras till ett brett tidsspann från Gustav II Adolf till och med Karl XV. Utmyntningen under Drottning Kristinas förmyndarregering var omfattande och fem av mynten kommer från denna tid.

Räknebrickor?

Små runda poletter, eller räknepengar användes ihop med ett bräde för att räkna i samband med handel. På så sätt kunde man räkna med decimaler och de kunde användas även om man inte var särskilt kunnig i matematik. Det tillverkades särskilda räknemynt med prägling på, en känd produktionsplats fanns i Nürnberg. Inga präglade räknemynt har hittats i kvarteret Dövhjorten. Däremot finns ett par små runda kopparbrickor som skulle kunna ha använts som räknemynt (F148, 158). Dessa hittades i lager A6249 och lager A6156.

Blyplomb

Blyplomber användes för att märka upp varor för att visa på ursprung och i samband med förtullning och handel. Oftast användes de för att märka tyg, men även andra varor som exempelvis säckar med utsäde och liknande. I kvarteret Dövhjorten hittades en plomb (F169, FIGUR 8) i samband med schaktning. Den var märkt med inskriptionen ”_ th_rgs packhus” vilket sannolikt står för *Göteborgs packhus*. Packhuset i Göteborgs hamn uppfördes år 1697 och plomben kommer troligen därifrån.

Importerade varor

Långväga importerade varor som ostindiskt porslin, fajans, stengods och kritpipor visar på handel och kontaktvägar. Den mesta handeln har troligen skett via hamnstaden Göteborg i väster, detta antyds också av den ovan beskrivna blyplomben. Därifrån har den gått vidare sjövägen främst västerut till Holland och England. Porslin från Kina kom först via Holland och senare direkt till Göteborg med det Svenska Ostindiska Kompaniet.

Utvärdering

Förundersökningen har påvisat att kvarteret innehåller bostadsbebyggelse och kulturlager från 1600–1800-talen som måste undersökas vidare innan området kan exploateras. De sentida störningarna var inte så omfattande som man kunde befara utan större delen av området innehåller orörda lager med hantverksavfall, kulturlager och bebyggelselämningar. De påträffade störningarna har lokaliserats och där det var möjligt, utan att förstöra kulturlager och bebyggelse, grävts bort. Störningarna låg till största delen i mitten av undersökningsområdet (se BILAGA 5) och uppgick till ca 20 % av den totala undersökningsytan.

De målsättningar museet hade med förundersökningen har uppnåtts. Byggnadslämningarna och kulturlagren har lokaliserats och i möjligaste mån även djupet på lagren, vilket rör sig om cirka 1 meter under de påträffade yngre husen. Tomtindelningen från 1700-talet påträffades på flera av tomterna med vretar och gårdsplaner. Även dateringar har gjorts av de framgrävda ytorna utifrån fynd och verksamhet. Tomtindelningen från 1600-talet och framåt stämmer i stora drag med den tomtindelning som framkommit på aktuell undersökning. BILAGA 10 visar att tomtindelningen är likadan i slutet på 1800-talet.

Problemet med logistik under en särskild undersökning blir naturligtvis den stora ytan som ska undersökas, totalt ca 2 700 m². För att få en total överblick och underlätta arbetet behöver hela ytan schaktas ner. För att kunna komma åt med maskin under hela undersökningen, utan att köra sönder arkeologiska lämningar, bör planer på hur störningsytorna kan utnyttjas som transportvägar göras. Möjligen måste området delas in i mindre grävningssytor.

De naturvetenskapliga metoder som kan hjälpa till vid senare tolkningar är naturligtvis dendroprover. Vid förundersökningen påträffades endast en stock vilken var i dålig kondition, men möjligheterna till att påträffa ytterligare stockar är stor. Detta gäller även övrigt organiskt material inom de djupare liggande fuktiga lagren. Den slagg som finns inom gjuteriet kan skickas på analys för att få svar på kvalité, ursprung och möjligen slutprodukt utöver det som kan ses i gjutformarna.

En makrobotanisk analys/pollenanalys på material hämtat i anslutning till byggnadslämningar, aktivitetsytor och andra relevanta kontexter inom undersökningsytan, skulle kunna belysa invånarnas kosthåll, deras utnyttjande av krydd- och medicinalväxter, slätter och djurhållning, förekomsten av trädgårdsodling m.m. I samtliga fall handlar det om information angående sociala förhållanden, om liv och levnadsförhållanden i den tidigmoderna staden; kunskap som är ytterst svår fångad med andra, mer traditionella undersökningsmetoder.

Spår efter förhistoria påträffades inte. Men chanser finns att göra det vid den särskilda undersökningen när man gräver mer på djupet.

Rapporten ska ligga till grund för länsstyrelsens bedömning för omfattningen av en särskild undersökning inför borttagandet av denna del av RAÄ 50.

Sammanfattning

Hösten 2008 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk förundersökning av kvarteret Dovahjorten, inom fornlämning 50, Jönköpings stad. Ytan som var ca 2 700 m² stor totalavbanades i omgångar. Kvarteret som har innehållit nio stycken tomter sen början på 1600-talet uppvisade rester efter både bostäder, ekonomibyggnader och gårdsplaner. Tydliga rester efter verksamheter som bedrivits i kvarteret som legat intill Breda Hamnen, som Östra torget hette då, var bronsgjuteri och smidesverksamhet. Gjutformarna som påträffats visar att man tillverkat grytor men en större gjuterigrop kan indikera att man även planerade att gjuta ett större föremål såsom en kyrkklocka. Smidesverksamheten syntes i slaggkoncentrationer och ett antal stora fundament. Bostadshusen har legat i längor längs med vretar/tomtgränser i längdriktningen av själva tomten. Detta innebär att bilden av huslängorna inte ser likadan ut på alla tomter. Bäst bevarade längor fanns inom tomterna 2, 7 och 9. Flertalet av de framschaktade lämningarna har kunnat dateras till slutet på 1700-talet men de tillvaratagna fynden och de provgropar som gjorts visar att det troligen finns lämningar även från 1600-talet då kvarteret började bebyggas.

Kvarteret har en spännande potential av information gällande ett område som haft nära till transporter via Breda Hamnen och kanalen. Har alla tomter varit bebodda eller har området använts mer till hantverk av olika slag?

Åtgärdsförslag

Jönköpings läns museum förordar en särskild undersökning av hela ytan innan kvarteret kan tas i anspråk för nybyggnation.

- Länsstyrelsen beslutar om ytterligare åtgärder.

Referenser

Tryckta källor

- Brunius, J. Nyström, B. 2007. *Rörstrand 280 år med fajans, flintgods, porslin och stengods*. ICA bokförlag. Västerås.
- Dahlbäck Lutterman, H. 1980. Svenskt porslin. *Fajans, porslin och flintgods 1700-1900*. Västerås.
- Grönberg, E. & Stilborg, O. 2006. Produktion och konsumtion. *KFL Rapport 06/0614*. Keramiska Forskningslaboratoriet, Lunds universitet, Lund.
- Karlson, B. E. Bebyggelse i Jönköping 1612–1870. *Småländska kulturbilder 1984*. Jönköping.
- Karlson, B. E. 1996. Bebyggelse i Jönköping 1612–1870. *Småländska kulturbilder 1996*. Jönköping.
- Nilsson Schönborg, G. 2001. Kinesiskt importporslin i Göteborg sett ur ett arkeologiskt perspektiv. Nossebro.
- Nordström, H. S. 2008. Krukmakare Banck. Jönköpings läns museum, *Rapport 2008:97*. Jönköping.
- Stilborg, O. 2008. Grytgjutformar i Jönköping. *KFL Rapport 08/1210*. Keramiska Forskningslaboratoriet, Lunds universitet. Lund.
- Åkerhagen, Å. 2004. Svenska piptillverkare och deras pipor. Trångsund.

Otryckta källor

- Westerdahl, D-E. *Tomtägare på Svenska Maden 1-9*. Jönköpings läns museum.
- Nordström, H. S. Pettersson, C. Kvarteret Apeln, dnr 205/04. Rapportmanus. Jönköpings läns museum.
- Nordman, A-M. & Pettersson, C. Kvarteret Diplomaten, dnr 30/7, 443/06, 465/06. Rapportmanus. Jönköpings läns museum.
- Engkvist, S. Försvarshistoriker. Jönköpings läns museum.
- Stilborg, O. Fil.dr. Keramiskalaboratoriet, Lunds universitet.

Arkiv

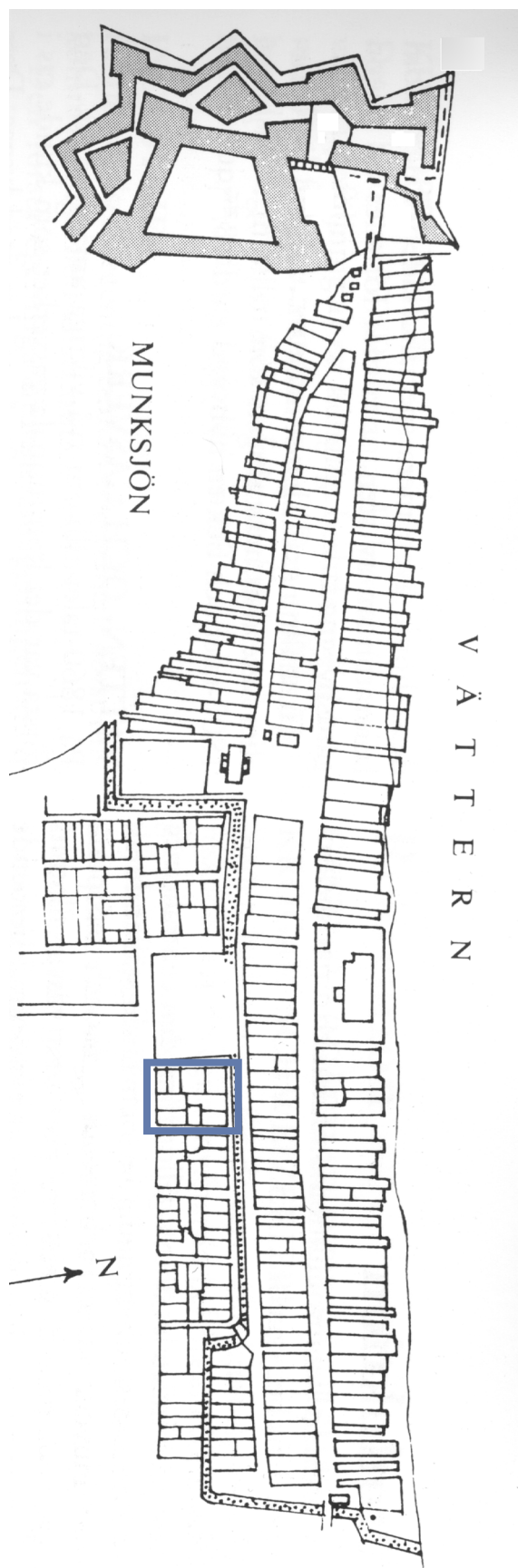
Jönköpings läns museum

Kartunderlag

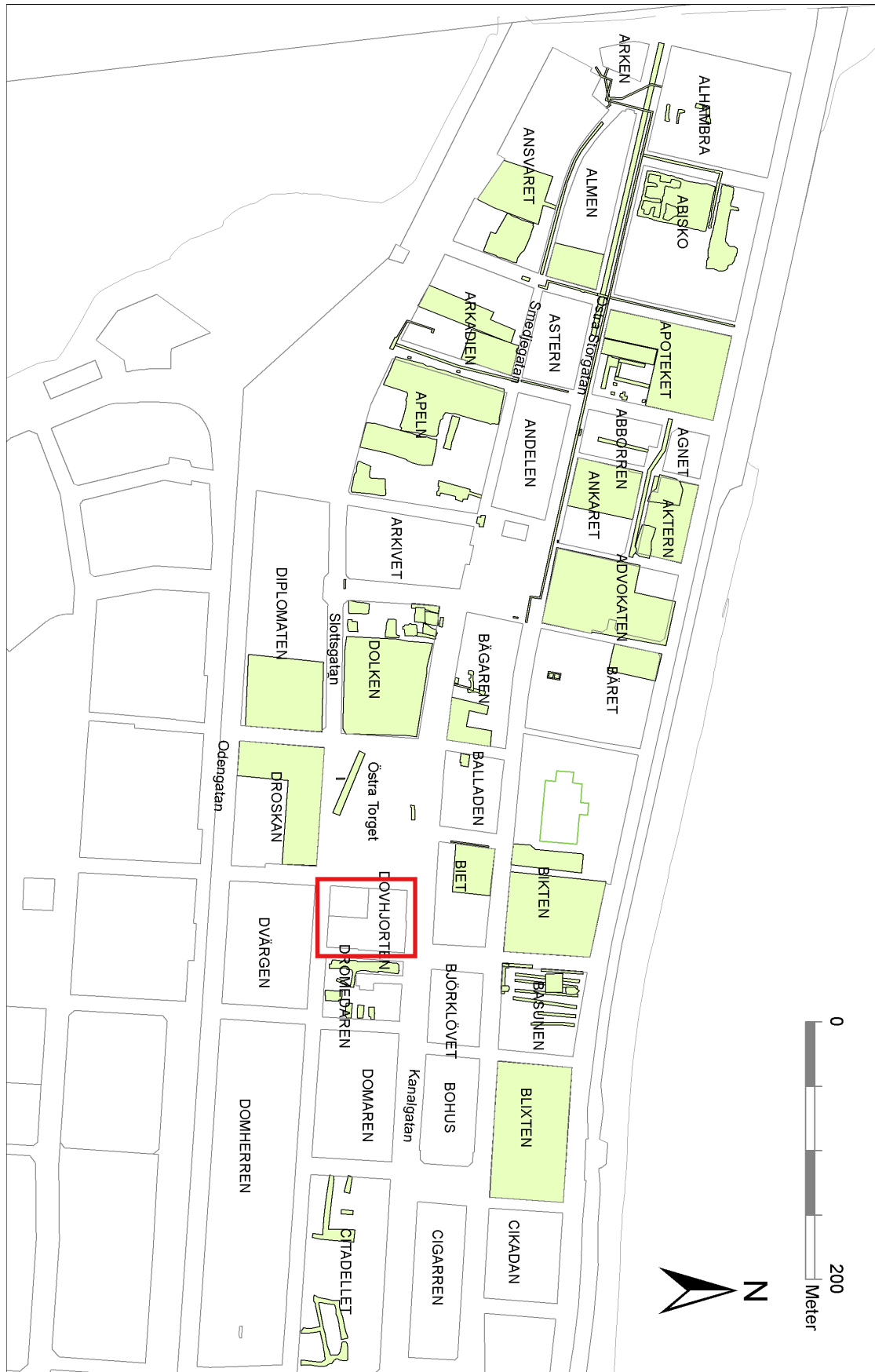
- Edborg, CM, karta från 1745
- Jönköpings stads karta från 1879
- Ekonomiska kartans blad 7E 1a. Skala 1:10 000
- Primkartan 4253b

Figurförteckning

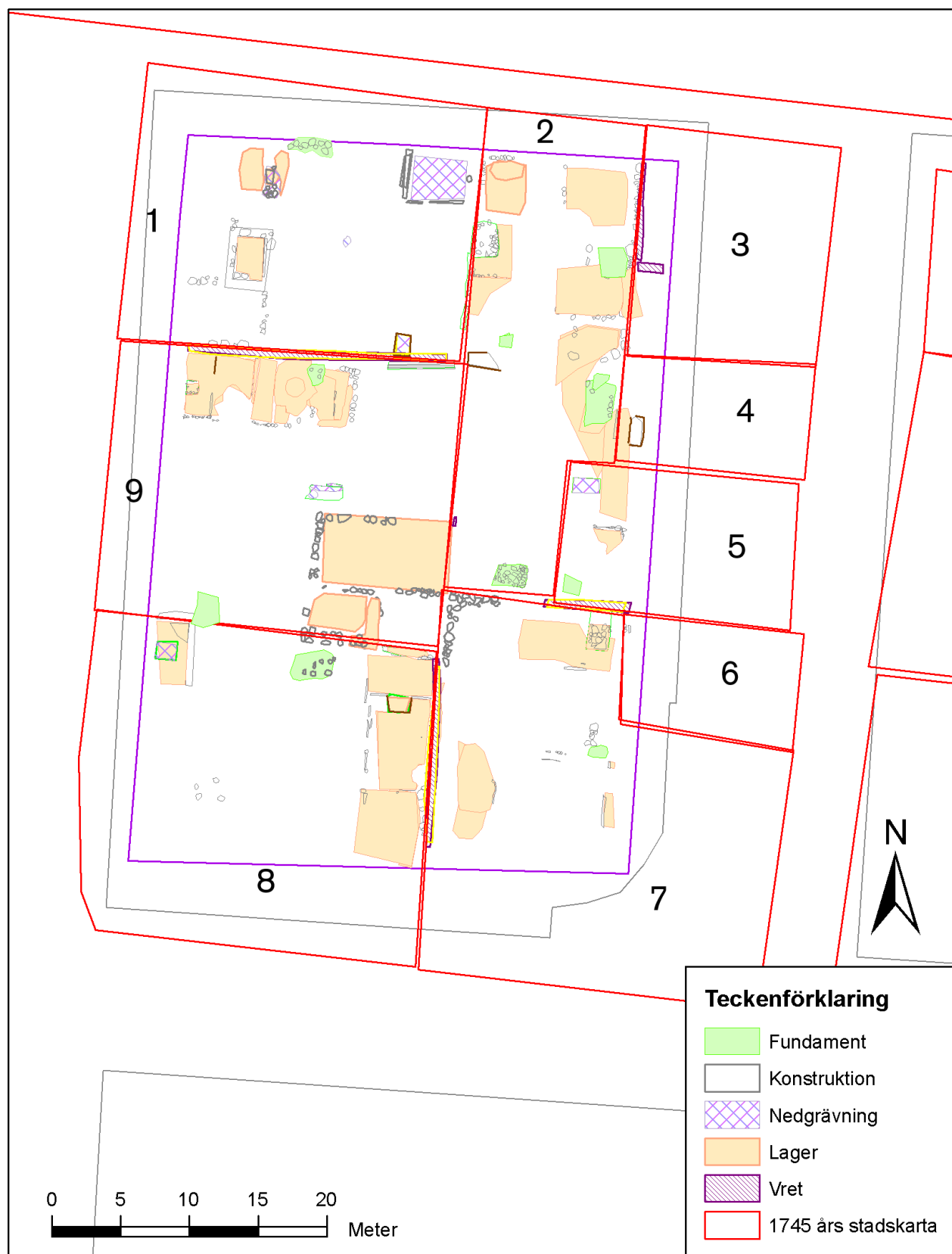
Figur 1. Primkarta 4253b över Jönköping.	4
Figur 2. Halvkällaren, A2019, med kakelbeklätt golv.	8
Figur 3. Utbyggnaden till Hus A3784 som låg inom Tomt 4.	10
Figur 4. Huslängan inom Tomt 9, A4676 och A5269.	12
Figur 5. Översikt över gjuteriområdet, Tomt 1.	15
Figur 6. Ostindiskt porslin i form av en ljusstake.	19
Figur 7. Stengodskärl med inpressad dekor.	20
Figur 8. Blyplomb, troligen från packhuset i Göteborg.	22

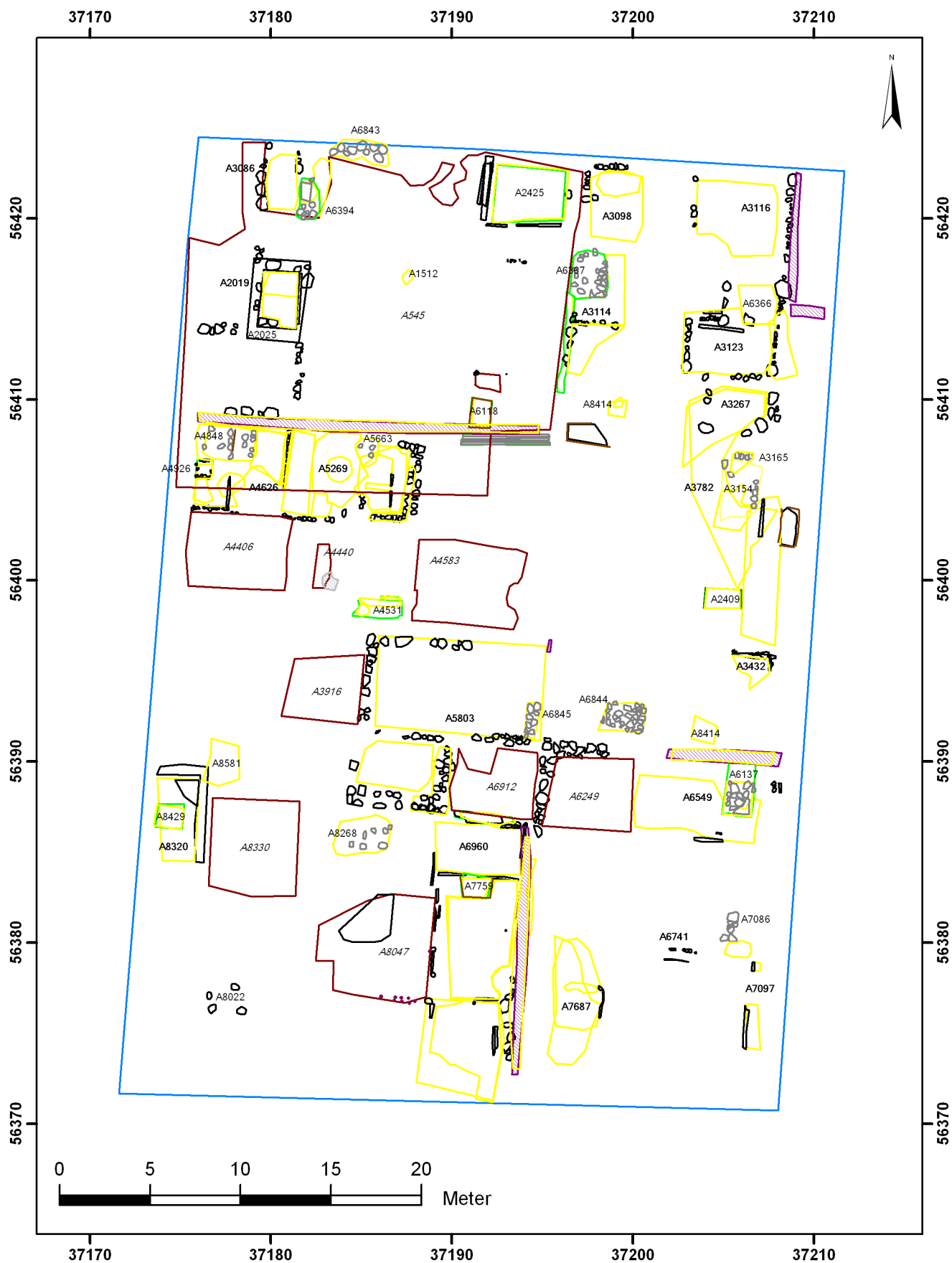
Karta över Jönköpings stad och slott omkring 1696. Kartan är en renritning av två kartor. Kvarteret Dovhjorten markerad med en blå rektangel.

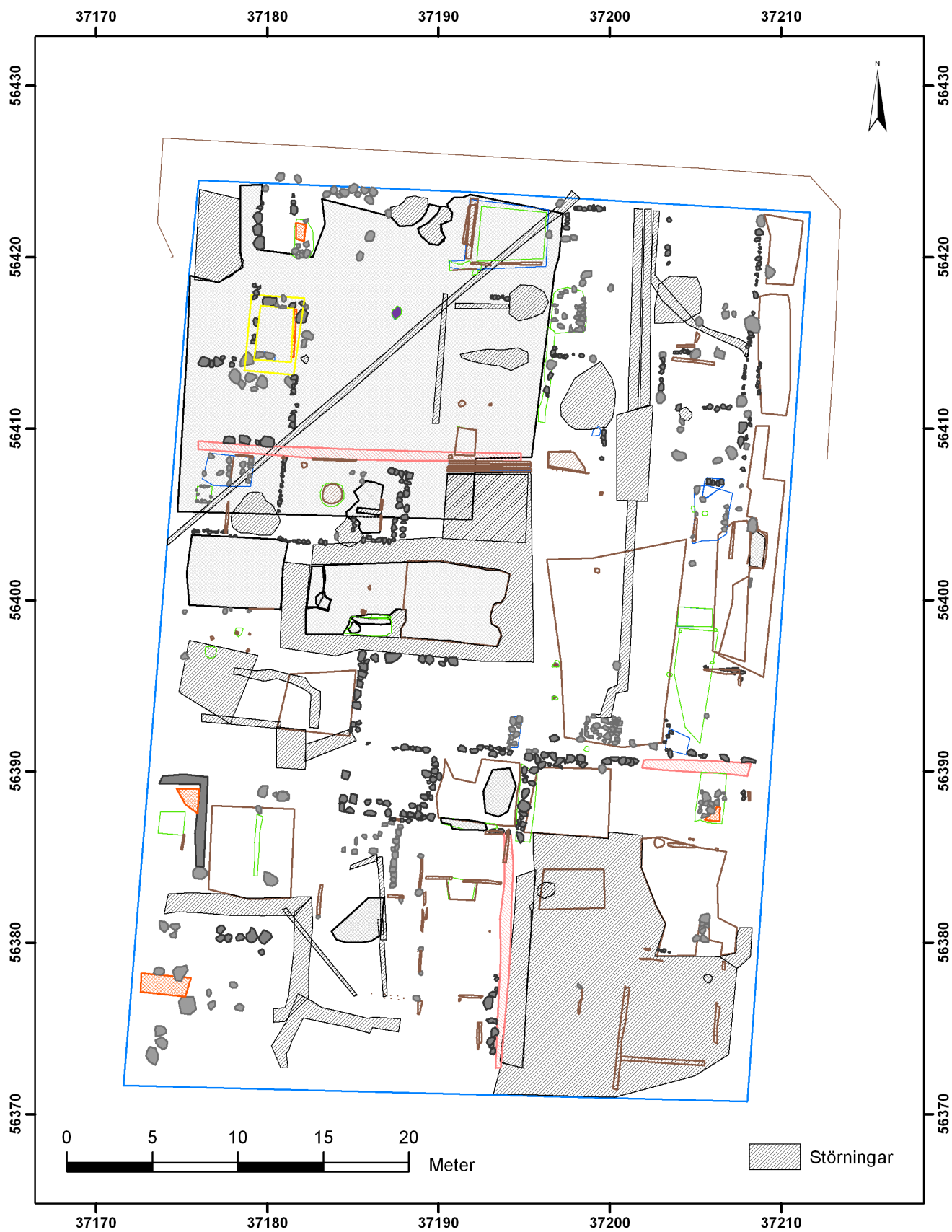
Översikt över tidigare undersökningar. Kvarteret Dovhjorten markerat med en röd rektangel.

Jönköpings karta från 1745, CM Edborg, med de dåtida tomtindelningarna och numreringen inlagd på kartan med de framgrävda anläggningarna. Skala 1:400.

Plan över anläggningarna inom kvarteret Dovhjorten. Skala 1:300.

Plan över de påträffade störningarna vilka är markerade med mörkgrått.

ANLÄGGNINGSBESKRIVNING

A2019

Tomt: 1

Datering: 1800-tal

Källaren är 4,5 x 3 meter stor och negrävd i marken. På golvet ligger ett antal kakelplattor utlagda som ett golv.

A-nummer	A-typ
A2038	Tegel
A2054	Syllstensrad
A2235	Syllstensrad
A2383	Murbruk
A2792	Syllstensrad
A3056	Syllstensrad
A5094	Syllstensrad
A2034	Golv bestående av kakelplattor
A2885	Fyllnadssand

A2025

Trappa? Två flata stenar (0,5 x 0,4 meter stora) dikt an mot nora kanten av källarens södra vägg.

A-nummer	A-typ
A2042	Sten
A2046	Sten

A3086

Tomt: 1

Datering: 1800-tal

Byggnad

Det västra rummet avgränsas i väster och, delvis, i öster av en stensyll som möjligen utgör en mellanvägg. I norr finns tre spridda stenar som är omrörda och inte direkt utgör någon syll. Den nordöstra delen är skadad och omrörd och svår att tolka. Det utgörs av ett brunt humöst lager med tegelspill och sten. I lagret (AL2293) påträffades två bitar kakel, en 1700-tals och en 1800-talssort, samma som i källare söder om anläggningen.

A-nummer	A-typ
A1229	Syllstensrad
A1304	Syllstensrad
A1487	Sten
A2293	Trampyta
A2301	Trampyta

A6394

Fundament till ugn

Strax söder om den östra syllen finns en hårdtrampad yta med mycket kol och sot. Det tolkas som ett utrakningslager (A3043) från ugnen som ligger väster och söder om detta. Lagret är hårt bränt och i det finns nästintill sintrade tegelbitar och keramik. Ugnens botten utgörs av en fint lagd tegelyta. Tegelstenarna är 22 x 14 centimeter stora, 7 centimeter tjocka och placerade i rader. Under det finns en seg grå lera som binder teglet och även ett par flata stenar. Söder om tegelytan finns ett flertal rundade stenar som tolkas som delar i ett fundament. Ugnsfundamentet är cirka 1,2 x 0,6 meter stort.

A-nummer	A-typ
A2978	Sten
A3020	Sten
A3026	Sten
A3034	Sten
A3039	Tegel
A1328	Nedgrävning

A3098

Tomt: 2**Byggnad** norr om A3114.

Hus med fragmentariska syllar. Det finns endast en rad stenar bevarad i norr. Strax söder om den finns ett lager med kol och sot (A3106) som ligger ovanpå ett sandigt golvlager (AL3099). Ytterligare två–tre stenar ligger på rad söder om sotlagret i rummets västra halva, eventuellt en rumsindelning? Söder om huset, och möjligen på samma tomt, ligger hus A3114 som eventuellt är något yngre då det ligger på en högre nivå. Huset ligger under de bortschaktade raseringsmassorna.

Fynd i form av en nästan komplett tre-fotsgröta.

A-nummer	A-typ
A687	Syllstensrad
A1817	Syllstensrad
A1850	Sten
A1862	Sten
A3099	Fyllnadssand

A3114

Tomt: 2**Datering: Mitten och senare delen av 1700-talet****Byggnad**

Nord-sydligt orienterat hus med två rum. I norra delen av rummet finns ett stort rektangulärt fundament, utsträckningen norr om fundamentet är oklar. Det finns ytterligare ett rum norr om fundamentet men det verkar vara fristående och på en lite lägre nivå. I öster finns 2–3 syllstenar bevarade intill en störning. I västra delen finns omkring fem stenar kvar i syllen. Mellan det norra och södra rummet finns en stenrad med fyra stenar bevarade och intill dem finns rester av plank som kan ha utgjort ett golv. De två golven (AL1083 och AL2570) består av trampade jordgolv. Plankfragment i lagret kan dock komma från ett trägolv. Utanför den västra syllen syns en tydlig mörkfärgning som eventuellt är en vret, vägg eller takdropp. Låg under rivningslagret och är troligen byggt under 1700-talet. Bössflinta till ett flintlåsgevärs av armémodell, i tidsintervallet cirka 1750–1830. Den är mycket väl använd/utsliten och ovanligt bred (muntlig uppgift, Sven Engkvist) samt rödgods, fajans, ben pipskaft m.m. Liten eller ingen inblandning av 1800-talsfynd. En trampad, kompakt yta i norra rummet i hus A3114. Främst bevarat i norr intill fundamentet men sträcker sig över hela ytan. Enstaka träflis och en plank ligger i lagret, eventuellt rester av ett trägolv. Gråbrun kompakt sand med en del sten och tegelkross ligger något högre i norr än mot söder, möjligen två olika golvnivåer. Trampad, kompakt yta i södra rummet i hus A3114. Skärs av en störning i södra delen. Består av gråbrun sand och enstaka stenar. Alldeles under lagret kommer lösare sand och rikligt med keramik och djurben. Enstaka plankrester kan utgöra en del av golvet, dessa låg dock främst intill mellanväggen i norr. Fynd som hushållsföremål, rödgods med mera.

A-nummer	A-typ
A1131	Syllstensrad
A1145	Syllstensrad
A2514	Syllstensrad
A1046	Sten
A1057	Sten
A3835	Trä
A3840	Trä
A1083	Golvlager
A2570	Golvlager/trampyta
A1111	Nedgrävning?

A6367

Fundament

Del av A3114. I norra delen av rummet finns ett stort rektangulärt fundament (2,3 x 2 meter i N-S riktning) byggt av större naturstenar och med plant huggna stenar som bildar en rak kant mot söder.

A-nummer	A-typ
A1582	Sten
A1035	Nedgrävning

A3116

Tomt: 2

Datering: Senare delen av 1600–1700-talet

Byggnad

Hus med ett rum och ett golvlager som troligen varit av trä. I norr saknas syllar helt och syllen i väster ligger på en lägre nivå än den östra, som liksom den södra är skadad. Den östra syllen gränsar till en vret. Byggnaden gränsar till det stora fundamentet som tillhör hus A3123. Två mynt från 1660-talet.

A-nummer	A-typ
A358	Syllstensrad
A513	Syllstensrad
A330	Sten
A501	Fyllnadssand

A3123

Tomt: 2

Datering: Senare delen av 1600–1700-talet

Byggnad

Hus med eventuellt två rum, ligger söder om A3116. I N saknas syllstenar och avgränsningen mot A3116 är oklar. I NV hörnet finns en störning som täcker både A3116 och A3123 och kan ha rört om en del i någon eventuell syll. Det går också en störning från N till S och genom delar av A3125 från NV hörnet ner mot SÖ och den skär genom fundamentet. Fundamentet ligger dikt an mot den östra syllen och i fundamentets NÖ hörn finns en hörnsten. Ganska mitt i huset finns en liten syll i Ö-V riktning som eventuellt är en rumsavgränsare. Syllen avslutas med en större sten och därefter finns ingen sten under cirka en meter därefter kommer en ny större sten. Kanske är det öppningen mellan de båda rummen. Stensyllar finns i Ö och V samt delvis i S. I det S rummet finns också spår av plank som kan ha utgjort ett trägolv och som låg på samma nivå som syllarna. Under tränivån kom ett tjockt sandlager där det påträffades mynt, som bör tillhöra en äldre fas i byggnadens historia. Den Ö syllen är täckt av ett brandlager (A3335), eventuellt branden 1790, vilket innebär att huset är äldre än så. Troligtvis är det samtida med A3116 och A3276. Två mynt, från Gustav II Adolf och från Kristinas tid 1636 vilket förstärker dataringen till före 1790-års brand.

A-nummer	A-typ
A574	Syllstensrad
A953	Syllstensrad
A1934	Syllstensrad
A2064	Syllstensrad
A342	Hörnsten
A613	Hörnsten
A946	Hörnsten
A653	Planka
A661	Trä
A666	Trä
A670	Sten
A1001	Sten
A1014	Sten
A3324	Sten
A1969	Fyllnadssand

A6366

Fundament

Fundamentet var 2,1 x 2 meter stort och låg i hus A3123.

A-nummer	A-typ
A566	Lerlager

A3267

Tomt: 2

Datering: Senare delen av 1600–1700-talet

Byggnad

Litet rum, som troligen ligger i östligaste delen av tomten, med stensyll. Syllen består av stora kraftiga stenar, främst i hörnen och i öster, men ger ett lite rörigt intryck. I NV hörnet finns en störning i form av ett cementblock. I SV hörnet finns en stor sten, likaså i SÖ, den senare ligger inte riktigt i hörnet. I golvnivå, alternativt något under, finns ett gråbrunt sandlager som innehåller kol, sot och krossat tegel. Detta sträcker sig även över den norra syllen. Troligen samtida med byggnaden A3123. Eventuellt uppförda före branden 1790 då det i A3123 finns ett tjockt brandlager (AL 3335) över vissa syllar och raseringsmassor. Det sträcker sig över den norra syllen. Kan vara ett skilje mellan två av husets faser.

A-nummer	A-typ
A3124	Syllstensrad
A3140	Syllstensrad
A2494	Hörnsten
A2735	Hörnsten
A2944	Hörnsten
A3268	Sten
A3279	Sten
A3301	Sten
A2724	Fyllnadssand

A3432

Tomt: 5

Datering: Äldre än 1790

Byggnad

Endast den NÖ delen är bevarad/framtagen. Består av en syll med mindre stenar i norra delen. Det finns troligen även en syll i N–S riktning, men det återstår endast en sten. Inga bevarade hörnstenar. Längs båda syllarna finns plankrester som kan indikera ett trägolv. Golvet och syllarna är på samma nivå. Ett lager är inmätt och tycks utgöra en trampyta som ligger på, alternativt är en del av trägolvet. I söder finns en gles syllrad med något större stenar, men de hör eventuellt inte till detta huset. I husets västra del och på en högre nivå finns ett tjockt lerlager med mycket tegel och keramik (AL3552). Det ligger antingen på golvet, eller är grävt genom golvet. Fynd av pipor och keramik.

A-nummer	A-typ
A3433	Syllstensrad
A3490	Syllstensrad
A3497	Trä
A3503	Trä
A3509	Golvlag

A3782

Tomt: 2

Datering: 1700-talets lopp

Byggnad

Hus med fundament och eventuell entré. Möjligt hus men med en osäker utbredning. Består främst av ett spisfundament. En rad med 4 stenar med en plan överyta skulle kunna utgöra en syll i norr, men kan också vara en del av ett fundament. I söder finns enstaka plankrester och stenar men det är svårt att se någon vägglinje. Alldeles söder om fundamentet finns ytterligare plankrester i riktning N-S, dessa kan vara golvrester. Över fundamentets södra halva och plankorna finns ett lager med murbruk, kol med mera. Alldeles väster om fundamentet finns 2 stolpar. Undre delen av fundamentet är inmätt som A3165 och den övre, större, södra delen, är A3154. Öster om det eventuella södra huset finns ett område med kullersten. Det kan eventuellt utgöra en entré. Kullerstenen är dock omgärdad av en träram av upprättstående plankor. Eventuellt har huset/fundamentet något med smide att göra. Flera stenar är sotiga och i anslutning till fundamentet ligger ett sotigt lager. Raseringslagret AL2760 har täckt fundamentet.

A-nummer	A-typ
A2685	Stenlagd yta
A2788	Trä
A3381	Trä
A3386	Trä
A3391	Trä
A2650	Trampyta/golvlag

A3165

Fundament

Ett äldre fundament som tillhör en äldre fas av A3782.

A-nummer	A-typ
A3195	Syllstensrad
A3310	Kalklager

A3154

Fundament

Ett fundament som tillhör en yngre fas av samma byggnad.

A-nummer	A-typ
A3179	Sten
A3187	Sten
A3226	Sten
A2746	Lager i form av lerpackning

A4626

Tomt: 9**Datering: 1700-talets lopp****Byggnad**

Till synes rektangulärt hus med stensyll i söder och öster. Det finns eventuellt två rum. I NV fanns ett stort stenfundament i sandpackning. Huset delas på mitten i nordsydlig riktning av en trälist som också tycks dela fundamentet. I SÖ fanns en stor störning som påverkat stensylen negativt i söder och öster. Eventuellt så fanns det en skorsten i västra delen av huset. Ett golvlager med kol, sot, tegel och gjutrester. I norr fanns eventuellt en vret i östvästlig ritning. Under golvlagret fanns sand. Syllarna låg i sand och lera.

A-nummer	A-typ
A4603	Syllstensrad
A4721	Syllstensrad
A4882	Syllstensrad
A5058	Trä
A5065	Trä
A4677	Golvlager
A4685	Golvlager
A4838	Golvlager
A5078	Golvlager
A5028	Fyllnadssand

A4848

Fundament

Spisfundament i A4626. Fundamentets stenar ligger i en lerpackning.

A-nummer	A-typ
A5127	Sten
A5050	Lager

A4926

Fundament till skorsten

Nedgrävd. Löst brunt humöst lager med inslag av stenar och tegel.

A-nummer	A-typ
A4935	Sten
A4931	Lager
A4927	Nedgrävning

A5269

Tomt: 9

Datering: Första hälften av 1700-talet

Byggnad

Ett hus som troligen låg på samma tomt som hus A4676 men Ö om detta. Huset har stensyll i söder, öster och delvis i norr. Speciellt östra syllen är kraftig och har dubbla stenrader. Stenar i en eventuell mellanvägg finns i söder, i N-S riktning. På motsvarande plats i norr fanns sten och lera som kan vara ett fundament A5563. Omkring 0,7 meter S om fundamentet går en plank i NS riktning, väster om denna tar ett lager med gjutformar vid, AL 5541, väster om detta finns ett trampat lerlager, AL5697. I nordvästra delen finns en nedgrävd tunna med avfall A5235. Denna är troligen yngre än huset, ca 1800-tal. Syllar saknas i väster och nordväst. I norr ligger en stock i Ö-V riktning. Denna utgör en begränsning för vreten som ligger norr om huset, i Ö-V riktning.

A-nummer	A-typ
A5270	Syllstensrad
A5297	Syllstensrad
A5321	Syllstensrad
A5368	Syllstensrad
A5430	Syllstensrad
A5633	Syllstensrad
A5288	Sten
A5597	Trä
A5602	Trä
A5541	Trampyta
A5587	Fyllnadssand
A5796	Fyllnadssand
A5606	Lerpackning

A5663

Fundament

Tillhör och är samtida med A5269. Rest av fundament bestående av ett flertal stora stenar nerkörda i tätpackad lera. Lagret var rektangulärt och tydligt avgränsat.

A-nummer	A-typ
A5674	Sten
A5664	Lerpackning

A5803

Tomt: 9

Datering: 1800-tal

Byggnad

Stor tung byggnad med kraftiga murar och putsad fasad som troligen är uppförd under 1800-talet. Endast botten av murarna återstår. På vissa ställen finns gjuten betong över syllarna, vilka kan härröra från en ännu yngre byggnad eller fas. Lagret A3859 kan utgöra en rest av golvlager men det kan också vara en del av ett odlingslager från kryddträdgården som anas. Över huset finns ett raseringslager (A2646) och ett brandlager (A7148).

A-nummer	A-typ
A5804	Syllstensrad
A6411	Syllstensrad
A7164	Syllstensrad
A7267	Syllstensrad
A8460	Syllstensrad
A6719	Sten
A3859	Golvlager?
A7312	Lerpackning

A6845

Fundament

Del av ett fundament (?) som stack ut i profilen under hus A5803. Stora rundade stenar låg fint packade i en lerpackning.

A-nummer	A-typ
A4064	Sten
A3863	Lerpackning

A6549

Tomt: 6

Datering: Sent 1700–1800tal

Byggnad

Huset består av ett fundament, A6137, och ett golvlager, A6215. I söder begränsas det av en planka och två–tre stolpar. I öster är byggnaden troligen störd av en yngre nedgrävning. Begränsningen mot norr är osäker. En fragmentarisk stensyll ligger lite väl långt bort. Golvlagret sträcker sig kring fundamentet fram till husets södra begränsning och vidare västerut med osäker begränsning. Fyndmaterialet bestod av rödgods, flintgods och glas med mera som daterar till 1700 och 1800-tal. Verkar lite yngre än de andra husen.

A-nummer	A-typ
A7040	Syllstensrad
A6285	Trä
A6292	Trä
A6296	Trä
A7061	Trä
A6215	Golvlager

A6137

Fundament

Fundamentet är nedgrävt och uppbyggt av tegelstenar i botten. De var täckta av flata sandstenshällar som hölls samman av ett sand/jordlager. Enstaka fynd och mycket järn och bronsutfällningar i lagret. Det fanns också klarglas i lagret vilket kan tyda på att fundamentet använts ganska sent. Fundamentet och även själva byggnaden kan ha använts under en lång tid. Tillhör och är samtida med A6549.

A-nummer	A-typ
A6160	Tegel
A6170	Sten
A6320	Sten
A7066	Sten
A6156	Lerpackning
A6145	Nedgrävning

A6741

Tomt: 7

Datering: 1600-tal?

Byggnad

Mycket fragmentariskt hus, bestående av några syllstenar och två plankor.

A-nummer	A-typ
A6742	Syllstensrad
A6772	Trä
A6776	Trä

A6960

Tomt: 8

Datering: Mitten av 1700-talet.

Byggnad

En N–S orienterad huslänga möjligen med tre rum. Endast fragmentariska träsyllar i väster. I öster, liksom i N, finns några enstaka stenar som kan ha utgjort en syll. Begränsades i norr av en stenlagd ränna, vilken tolkades som ett takdropp (A694). Mellan rännan och huset påträffades en keramikskärva med årtal textat på (1740?). A6960 är samtida med gårdsplanen A8047.

A-nummer	A-typ
A6969	Syllstensrad
A7356	Syllstensrad
A7415	Syllstensrad
A6994	Trä
A7002	Trä
A7511	Trä
A7518	Trä
A7524	Trä
A7532	Trä

A7570	Trä
A7614	Trä
A7618	Trä
A7768	Trä
A7960	Trä
A7966	Trä
A7974	Trä
A7978	Trä
A7982	Trä
A7929	Sten
A7947	Sten
A6961	Fyllnadssand
A7539	Fyllnadssand
A7592	Fyllnadssand
A7496	Golvlager
A7575	Golvlager

A7759

Kakelugn

I huset (A6960) fanns en nedgrävning där det låg större stenar som utgjort en slags botten för en kakelugn. I gropen låg kakelugnsrester och jord. Kaklet var ljusgult och troligen med en 1700-talsdatering.

A-nummer	A-typ
A7764	Trä
A7754	Nedgrävning

A6944
Takdropp

A-nummer	A-typ
A6945	Kullerstensyta

A7097

Tomt: 7**Datering: 1600-tal****Byggnad**

Huset var mycket skadat av alla störningar, framför allt i husets SÖ del. I huset fanns fragment av ett trägolv, alternativt en syll och ett trälager. Huset var anlagt på ett lager med fyllnadssand, varunder det låg träslanor och ytterligare sand och ris över den ursprungliga mossen (88.38 meter över havet). Tomten har varit större mot öster, men den delen ligger numera under gatan.

A-nummer	A-typ
A7103	Trä
A7115	Trä
A7098	Trampyta i fyllnadssand
A7111	Avfallslager(?)

A7687

Tomt: 7**Datering:****Byggnad**

Rester av ett mycket skadat och fragmentariskt hus. Stora störningar i området.

A-nummer	A-typ
A7722	Trä
A7731	Sten
A7624	Trampyta
A7688	Golvlager
A7700	Trampyta
A7711	Fyllnadssand

FYNDLISTA

Fnr	Typ	Sakord	Antal	Anmärkning	Del	Kärldtyp	Lager
1	Rödgods		1	Rakt utstående hank med snurrad ände	Hank		2293
2	Rödgods		23	Sotig utsida, brunglaserad invändigt		Trefotsgryta	3099
3	Fajans	Fajans	1	Blå målad dekor		Tallrik	3099
4	Rödgods		3	Karmfat med skrafferad växtdekor, F2	Mynning	Fat	632
5	Rödgods		2	Grönglaserad med målad dekor	Mynning	Skål	632
6	Flintgods	Flintgods	1				632
7	Rödgods		1	Årtal?	Botten	Fat	632
8	Rödgods		1	Målad växtdekor	Mynning	Fat	632
9	Rödgods		1	Ristad våglinje	Mynning	Kruka	632
10	Rödgods		1		Mynning	Kruka	632
11	Rödgods		1	Rörskaft, 6 centimeter långt	Rörskaft	Trefotsgryta	632
12	Rödgods		1	Melerad dekor	Botten	Skål?	632
13	Fajans	Fajans	2	Blå målad dekor		Fat	632
14	Fajans	Fajans	1	Blå målad dekor		Krus	632
15	Stengods	Stengods	2	Blå rand, Westerwald?		Krus	632
16	Flintgods	Flintgods	1	Omkring 1800?			632
17	Porslin		1	Blå-vit dekor			2570
18	Rödgods		1	Målat växtmotiv i grönt och vitt	Botten	Fat	2459
19	Rödgods		1	Målad dekor i grönt och vitt, in- och utvändigt	Mynning	Skål	2459
20	Rödgods		2	Skrafferad tulpan på brättet	Mynning	Skål/fat?	2459
21	Rödgods		1	Litet salvekrus?	Botten	Krus?	2459
22	Rödgods		1		Rörskaft	Trefotsgryta	2459
23	Rödgods		1	Mindre gryta, 8,5 centimeter långt	Rörskaft	Trefotsgryta	2459
24	Rödgods		1	Rullstämpeldekor	Buk		2459
25	Porslin		1	Blå-vit dekor			2459
26	Porslin		1	Rödmålad över emaljen, brun utvändigt			1069
27	Fajans	Fajans	2	Blå målad dekor		Tallrik	2570
28	Rödgods		1	Felbränd med utvändigt målad dekor	Mynning	Kruka	624
29	Rödgods		1	Utvändigt målad dekor	Mynning	Kruka	624
30	Rödgods		1	Överbränd, utvändigt målad dekor	Mynning	Kruka	624
31	Rödgods		1	Utvändigt målad dekor	Mynning	Skål	624
32	Rödgods		1	Målad dekor med gulgrön glasyr	Mynning	Fat	624
33	Rödgods		1	Invändigt målad	Mynning	Skål	624
34	Rödgods		1	Grön glasyr över engobe.	Mynning	Tallrik	624
35	Rödgods		1	Klotformigt kärl	Hank		624
36	Glas		2	Litet dricksglas på fotring			624
37	Porslin		11	Blå-vit dekor och bavaria			624
38	Kritpipa		1	Klack			624
39	Kritpipa		1	Stämpel under klack			624
40	Kritpipa		1	William Manby, London 1719?			624
41	Kritpipa		1	Liknar Fnr 40			624
42	Kritpipa		1	Sporre			624
43	Rödgods		1	Blomkruka, pålagd "metallring" i keramik	Mynning	Kruka	8330
44	Porslin		1	Famille rose			8330

Fnr	Typ	Sakord	Antal	Anmärkning	Del	Kärldtyp	Lager
45	Rödgods		5	Kapsel		Ugnsinredning	2715
46	Rödgods		5	Brännplåt		Ugnsinredning	2715
47	Rödgods		1	Skrafferad dekor, F5	Mynning	Fat	2715
48	Rödgods		1	Målad dekor	Mynning	Fat	2715
49	Rödgods		2	Brännring		Ugnsinredning	2715
50	Rödgods		1	Överbränd svartglaserad	Botten	Tallrik	2715
51	Rödgods		1		Mynning	Kruka	2715
52	Porslin		3	Blå-vit dekor			3931
53	Porslin		1	Imaridekor			
54	Porslin		1	Imari			
55	Fajans		5	3–5 olika tallrikar, Rörstrand? 1700-tal		Tallrik	3931
56	Fajans		1	1600-tal		Tallrik	3931
57	Fajans		1	Vitt på blå botten, 1700-tal		Tallrik	3931
58	Rödgods		2	Engoberad med målad dekor, F5	Mynning	Fat	3931
59	Rödgods		2	Målad dekor	Mynning	Kruka	3931
60	Rödgods		1	Svartglaserad	Mynning	Tallrik	3931
61	Rödgods		7	Två olika fat, F5		Fat	3931
62	Rödgods		7	Målad dekor, 1760-tal		Fat	1083
63	Bergart		1	Bryne med skåra i			2760
64	Rödgods		4	Hål i botten	Botten	Kruka	
65	Porslin		1	Blå-vit dekor			501
66	Stengods		1	Kärl med ristad blåvit dekor, Westerwald?			501
67	Porslin		1	Blå-vit blomsterdekor			7345
68	Porslin		1	Famille rose?			7345
69	Porslin		1	Lock med blå-vit dekor			7345
70	Porslin		5	Blå-vit dekor			7345
71	Porslin		2	Bavaria			2746
72	Keramik		1	Nätsänke			2715
73	Rödgods		1	Palmetthank	Hank	Skål	2715
74	Glas		1	Liten apotekarflaska			2715
75	Fajans		2	Blå-vit dekor på vit botten, Rörstrand?			632
76	Kritpipa		1	Stämpel på klackens sida			632
77	Kritpipa		1	Huvud	Huvud		624
78	Fajans		3	2-3 fat, ett med utv. blyglasyr. 1600–1700-tal		Fat	624
79	Porslin		1	Blå-vit dekor			3867
80	Flintgods		1				2715
81	Rödgods		1	Brännring		Ugnsinredning	545
82	Porslin		1	Blå-vit dekor			4838
83	Rödgods		1	Rullstämpeldekor vid mynning	Mynning	Kruka	5014
84	Rödgods		1	Engoberad med målad dekor	Mynning	Skål	5014
85	Rödgods		2		Rörskaft	Trefotsgryta	5014
86	Glas		5	Slipad dekor			7025
87	Rödgods		1		Rörskaft	Trefotsgryta	7025
88	Glas		1	Oval botten		Flaska	7025
89	Rödgods		2	Brännring		Ugnsinredning	4174
90	Rödgods		2	Skrafferad dekor, F5	Mynning	Fat	4174

Fnr	Typ	Sakord	Antal	Anmärkning	Del	Kärletyp	Lager
91	Rödgods		3	Målad dekor, grön glasyr, F5	Mynning	Fat	4174
92	Rödgods		2	Svartglaserad		Krus	4174
93	Rödgods		1	Målad dekor	Mynning	Kruka	4174
94	Flintgods		5	5 olika objekt			4174
95	Flinta		0	Bössflinta			7575
97	Rödgods		3	2 gulglaserade, 1 grönglaserad	Mynning	Tallrik	7345
98	Rödgods		1	Engoberad vit dekor	Mynning	Kruka	7345
99	Fajans		1	Växtmotiv, 1600–1700-tal		Tallrik	7345
100	Flintgods		2				5256
101	Rödgods		3	Svartglaserad, krusig kant	Mynning	Tallrik	5256
102	Rödgods		1	Målad dekor, grön glasyr	Mynning	Tallrik	5256
103	Rödgods		1	Rullstämpeldekor	Mynning	Kruka	7087
104	Rödgods		1	Kerubansikte på hank	Hank	Skål	7087
105	Kritpipa		1	Stämpel på huvudet			5084
106	Kritpipa		1	Kort, tuggad pipa			5084
107	Rödgods		1	Polerad turkpipa			5084
108	Rödgods		2	Svartglaserat krus	Mynning		7025
109	Rödgods		2	Svartglaserat	Mynning	Fat	7025
110	Porslin		1				7025
111	Kritpipa		1				1083
112	Rödgods		1	174?-tal	Botten		7010
113	Kritpipa		1	Tuggat skaft			5606
114	Flinta		1	Fragment av bössflinta			5606
115	Rödgods		1	Brännring			6235
116	Porslin		1	Bavaria			7010
117	Porslin		2	Blå-vit dekor			3916
118	Porslin		1	Famille rose			3916
119	Fajans		1	Blomsterdekor		Krus	7111
120	Rödgods		1	Palmetthank	Hank	Skål	7111
121	Porslin		2	Blåvit+bavaria			6156
122	Rödgods		50	Nästan komplett kruka		Kruka	6123
123	Rödgods		1	Engoberad med målad dekor, F4	Mynning	Fat	4567
124	Rödgods		1	Karmfat F2	Mynning	Fat	7688
125	Kritpipa		1	Stämpel på klacken			7688
126	Porslin		1	Imari			7496
127	Fajans		3	Kinainspirerad dekor 1600-tal?		Fat	5587
128	Flinta		1	Bössflinta			1083
129	Fajans		1	Kinainspirerad dekor. Dekoren liknar 130		Tallrik	7345
130	Porslin		1	Blå-vit dekor			7345
131	Rödgods		1	Brännring		Ugnsinredning	7736
132	Kritpipa		1	Stämpel på klackens båda sidor			3509
133	Kritpipa		1	Stämpel på klackens sida			3509
134	Rödgods		1	Målad dekor F5	Mynning	Fat	3509
135	Porslin		2	Blå-vit dekor			3425
136	Stengods		2	2 kärl, Westerwald		Krus	
137	Porslin		1	Famille rose?			

Fnr	Typ	Sakord	Antal	Anmärkning	Del	Kärltyp	Lager
138	Porslin		1	Bavaria			
139	Rödgods		1	Skrafferad dekor, tre fötter	Botten	Skål	
140	Bearbetat ben		1	Ristad dekor, handtag?			
141	Fajans		1	Kerubmotiv. Blyglasyr utvändigt. 1600-tal.	Botten	Fat	
142	Brons	Beslag	1	Fästanordning			3509
143	Koppar	Mynt	1	Kristina (1633–1654)			5084
144	Brons	Knapp	1	Blomdekor, 1700-tal			2309
145	Koppar	Mynt	1	Ulrika Eleonora /Fredrik I (1719–1721)			3523
146	Bly	Kula	1	24,5 g			2724
147	Koppar	Mynt	1	Korroderat			6961
148	Koppar	Bricka	1	Bricka/mynt?			6249
149	Brons	Knapp	1	Blomdekor 1700-tal			6249
150	Brons	Knapp	1	Slät knapp			6235
151	Brons	Knapp	1	Karl XIV Johan, cirka 1820			4174
152	Brons	Beslag	1	Oidentifierat			7496
153	Bly		1	Ev. kula 2,9 g			7539
154	Brons	Bronsklipp	1	Råämne med bomärke?			7539
155	Koppar	Mynt	1	Karl XII (1707–1718)			2666
156	Koppar	Mynt	1	Karl XV (1860-72)			624
157	Koppar	Mynt	1	Kristina (1633-1644?)			2724
158	Koppar	Bricka	1	Mynt/bricka?			6156
159	Brons	Knapp	1	Blomdekor, 1700-tal			7736
160	Mässing		1	Slät knapp			545
161	Koppar	Mynt	1	Mynt?			501
162	Bly	Kula	1	Druvhagel? 2,9 g			3916
163	Bly	Kula	1	Pistolkula? 12,1 g			566
164	Koppar	Bleck	1	Klipp?			
165	Koppar	Mynt	1	Kristina (1636)			2929
166	Koppar	Mynt	1	Kristina (1634/7?)			501
167	Koppar	Mynt	1	Kristina 1674 (?)			501
168	Koppar	Mynt	1	Gustav II Adolf (1625-1627)			2929
169	Bly	Plomb	1	Göteborgs packhus? " _the_rgs packhus"			
170	Järn	Kniv	1				2760
171	Brons		1	Bronssmälta			2293
172	Bly		4	Smältor			545
173	Brons		1	Bronssmälta			3916
174	Bränd lera	Gjutform	0	Grytben m.m. 199,3 g			4520
175	Bränd lera	Gjutform	0	Grytor? 2630 g			
176	Bränt ben		8				
177	Bränd lera	Gjutform	0	Grytor? 188 g			4567
178	Bränd lera	Gjutform	0	Grytor? 619 g			545
179	Bränd lera	Tegel	0	Bränt			3043
180	Porslin		1	Blå-vit dekor			3523
181	Porslin		1	Famille rose			3523
182	Kritpipa		0				3509
183	Bränd lera	Gjutform	0	56 g			545

Fnr	Typ	Sakord	Antal	Anmärkning	Del	Kärldtyp	Lager
184	Bränd lera	Gjutform	0	Förslaggad 65 g			545
185	Bränd lera	Gjutform	0	78 g			2631
186	Bränd lera	Gjutform	0	40 g			5541
187	Bränd lera	Gjutform	0	32 g			545
188	Bränd lera	Gjutform	0	22 g			839
189	Järn	Slagg	0	91 g			632
190	Järn	Slagg	0	353 g			2715
191	Järn	Slagg	0	121 g			2760
192	Järn	Slagg	0	206 g			545
193	Järn	Slagg	0	432 g			2715
194	Järn	Slagg	0	177 g			3916
195	Järn	Slagg	0	3,7 g			2715
196	Järn	Slagg	0	12,7 g			2309
197	Brons	Slagg	1	Smälta			545
198	Bränd lera	Gjutform	0	Grytor?			545
199	Glas	Flaska	4	5 olika flaskor 1800-tal			
200	Järn	Potta	1	Emaljerad			
201	Bergart	Slipsten	1				
202	Bergart	Slipsten	1				

Lager och relationskarta

BYGGNAD

Id	Typ	Id	Lager	Id	Konstruktion	Tomt
2019	Byggnad/källare	2034	Golvlager/kakel	2038	Tegelmur	1
				2054	Syllstensrad	
				2235	Syllstensrad	
				2792	Syllstensrad	
				3056	Syllstensrad	
				5094	Syllstensrad	
				2025	Trappsten	
3086	Byggnad	2293	Trampyta	1229	Syllstensrad	1
		2301	Trampyta	1350	Syllstensrad	
3098	Byggnad	3099	Fyllnadssand	687	Syllstensrad	2
				1817	Syllstensrad	
3114	Byggnad	1083	Golvlager	1131	Syllstensrad	2
		2570	Golvlager	1145	Syllstensrad	
				2514	Syllstensrad	
3116	Byggnad	501	Fyllnadssand	358	Syllstensrad	2
				513	Syllstensrad	
3123	Byggnad	1069	Fyllnadssand	574	Syllstensrad	3/4
		2929	Golvlager	953	Syllstensrad	
				1934	Syllstensrad	
				2064	Syllstensrad	
				342	Hörnsten	
				613	Hörnsten	
				946	Hörnsten	
3267	Byggnad	2724	Golvlager	3124	Syllstensrad	5
				3140	Syllstensrad	
				2494	Hörnsten	
				2735	Hörnsten	
				2944	Hörnsten	
3432	Byggnad	3509	Golvlager	3433	Syllstensrad	
				3490	Syllstensrad	
3782	Byggnad	2650	Trampyta	2685	Stenlagd yta	
4676	Byggnad	4677	Golvlager	4603	Syllstensrad	
		4685	Golvlager	4721	Syllstensrad	
		4838	Golvlager	4882	Syllstensrad	
		5028	Fyllnadssand			
		5078	Golvlager			
5269	Byggnad	5541	Lager med gjutformar	5270	Syllstensrad	
		5573	Fyllnadssand	5297	Syllstensrad	
		5587	Fyllnadssand	5321	Syllstensrad	
		5606	Fogmassa	5368	Syllstensrad	
		5697	Golvlager	5430	Syllstensrad	
		5796	Golvlager	5633	Syllstensrad	

5803	Byggnad	3859	Golvlager	5804	Syllstensrad	
		7312	Fogmassa	7164	Syllstensrad	
				7267	Syllstensrad	
6549	Byggnad	6215	Golvlager	7040	Syllstensrad	
6960	Byggnad	6961	Fyllnadssand	6969	Syllstensrad	
		7496	Golvlager	7356	Syllstensrad	
		7539	Fyllnadssand	7415	Syllstensrad	
		7575	Golvlager			
		7592	Fyllnadssand			
7097	Byggnad	7098	Golvlager			
		7111	Golvlager			
7687	Byggnad	7624	Trampyta			
		7688	Golvlager			
		7700	Trampyta			
		7711	Fyllnadssand			
8066	Byggnad	8259	Fogmassa	8235	Syllstensrad	
		8386	Golvlager			
8320	Byggnad	8321	Golvlager	8312	Syllstensrad	

FUNDAMENT

Id	Typ	Id	Består av lager	Id	Konstruktion	Tillhör byggnad
3154	Fundament	2746	Fogmassa	3179	Stenpackning	A3782 (yngre)
				3187	Stenpackning	
3165	Fundament	3310	Kalklager	3195	Stenrad	A3782 (äldre)
4717	Fundament			4705	Stockar	-
4848	Fundament	5050	Fogmassa	5127	Stenpackning	A4676
5663	Fundament	5664	Fogmassa	5674	Stenpackning	A5269
6137	Fundament	6156	Fogmassa	6160	Tegel	A6549
				6170	Stenpackning	
6366	Fundament	566	Fogmassa			A3123
6367	Fundament					A3114
6394	Fundament					A3086
6843	Fundament	1339	Fogmassa			-
6844	Fundament	3533	Fyllnadssand			Under gårdsytan A2533
6845	Fundament	3863	Fogmassa			Under hus A5803
		3867	Kalklager			
7086	Fundament	7087	Fogmassa			-
8022	Fundament					-
8268	Fundament	8269	Fogmassa			A8066
8414	Fundament	3813	Kalklager			A3114
		3855	Fogmassa			-
8417	Fundament	3927	Kalklager			-
8581	Fundament	8582	Fogmassa			Sent?

GJUTKASSE

Id	Typ	Består av lager	Id	Tomt
1512	Gjutkasse	Sand	2631	1
2409	Gjutkasse	Fyllnadssand	2958	
2425	Gjutkasse	Fyllnadssand	2436	1
4531	Gjutkasse	Lager med gjutformar	4520	
		Lager med gjutformar	4532	
		Fyllnadssand	4553	
6118	Kasse	Avfallslager	6123	1
8429	Kasse	Avfallslager	8430	

GÅRDSYTA

Id	Typ	Består av lager	Id	Tomt
6410	Gårdsyta	Gårdslager	6249	
		Trampyta	6912	
8046	Gårdsyta	Fyllnadssand	8047	
8329	Gårdsyta	Gårdslager	8330	
8415	Gårdsyta	Lager med gjutformar	545	1
8416	Gårdsyta	Gårdslager	3916	
		Lager med gjutformar	4406	
		Lager med gjutformar	4440	
		Gårdslager		

VRET

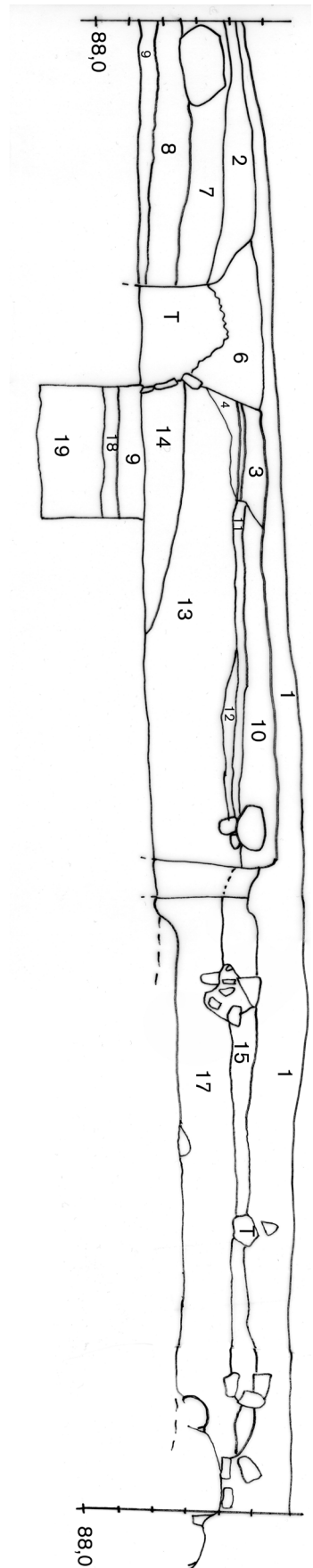
Id	Typ	Består av lager	Id
4164	Vret	Avfallslager	4174
4995	Vret	Avfallslager	5014
7333	Vret	Avfallslager	7345
7353	Vret	Avfallslager	3961
8419	Vret	Avfallslager	484
8420	Vret	Avfallslager	3117

LAGER

Id	Typ	Anmärkning	Id
624	Gårdslager		
632	Gårdslager		
2331	Avfallslager		
2459	Avfallslager		
2646	Avfallslager		
2666	Gårdslager		
2715	Gårdslager		
2760	Raseringslager		
2872	Raseringslager		
2922	Fyllnadssand		
3106	Brandlager		
3335	Brandlager		
3523	Gårdslager		
3931	Raseringslager		
4157	Brandlager		
4567	Gårdslager?	Stort lager med gjutformar	
5084	Raseringslager?	Stort avfalls- eller raseringslager	
6235	Gårdslager		
6390	Gårdslager		
6894	Brandlager		
7124	Fyllnadssand	Utfyllnad inför grundläggning	
7148	Brandlager		
7736	Trampyta	Del av ett gårdslager?	
7874	Brandlager		
7921	Fyllnadssand		
8214	Raseringslager		
8430			
8435	Brandlager		
8450			
8582			
3965		Avfallslager	3552
4299		Fyllnadssand	4307
4330		Avfallslager	4340
6934		Fyllnadssand	7010
7754		Avfallslager	7760

ÖVRIGT

Id	Typ	Består av lager	Id	Anmärkning
4926	Skorsten	Konstruktionslager	4931	Finns i hus A4676
3755	Stolphål	Stolphålsfyllning	3425	
3764	Stolphål	Stolphålsfyllning	3936	
3774	Stolphål	Stolphålsfyllning	3940	
4022	Stolphål	Stolphålsfyllning	4030	
5235	Tunna	Avfallslager	5256	
6254	Tunna	Avfallslager	6276	

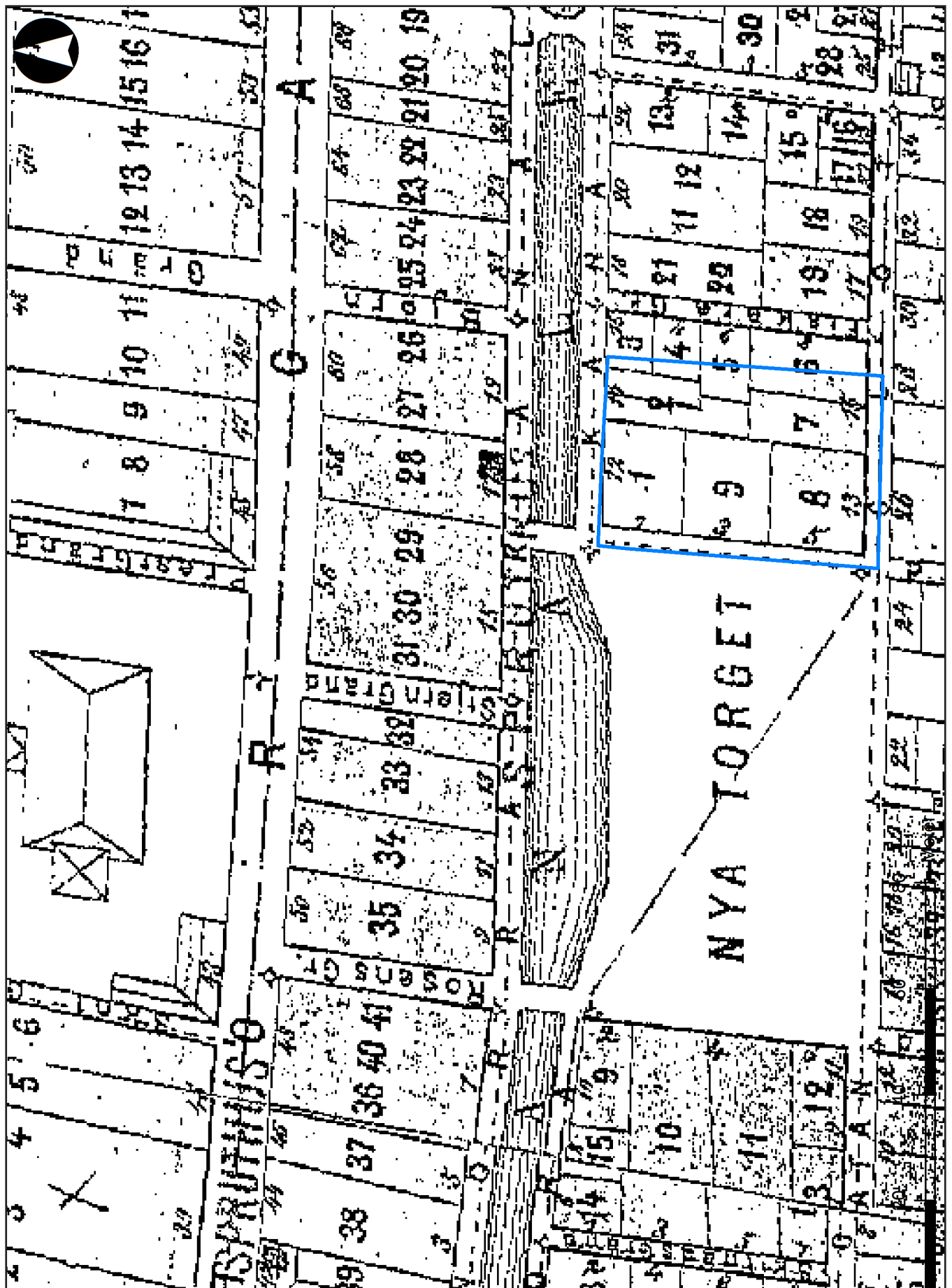

1. Lager AL 3523
 2. Brungrå sand
 - 3 och 4. Ljus sand
 5. Brungrå tramphorisont
 6. Nedgrävning med lera och tegelkross
 7. Mörkare brungrå sand, enstraka slagg och sten
 8. Ljusgrå lera
 9. Träffislager, ris, torvblandat
 10. Ljusgrått lerlager
 11. Trä, eventuellt golv
 12. Ren ljus sand
 13. Gråbrunt, sandigt lager, enstraka sandfläckar, träffis, sten, kolbitar. Kan eventuellt tolkas som två lager.
 14. Grå lera med tegelkross, slagg, sand, småsten, kolbitar
 - 15 och 16. Grå lera, sandstrimor, murbruk, kol
 17. Mörkbrunt, sandigt lager med sot och kol, fläckar av lera
 18. Ljus sand, vattenavsatt naturlig
 19. Torvmossen
- T = Tegel

Profilirtning och beskrivning. Profilen låg intill tomtgräns mellan tomt 2 och 9. Skalan på profilen är 1:40.

Översiktsplan med profilen markerad med ett rött långt streck. Skala 1:400.

Undersökningsområdet markerat med blått mot en karta från 1879. Skala 1:1 000.

CM Edborgs karta från år 1745. Undersökningsområdet är markerat med blått. Skala 1:1 000.

Vid förundersökningen, som utfördes av Jönköpings läns museum under hösten 2008, framkom nya pusselbitar av Jönköpings stads historia. Inom kvarteret Dovhjorten, strax intill Östra Torget, som då var Breda Hamnen, avtäcktes bostadshus, ekonomibyggnader och hantverksrester. Här har man gjutit bronsgrytor som användes vid matlagningen över öppen eld. De trasiga delarna av gjutformarna har kastats på tomten och man har bokstavligen trampat ner sin egen historia i marken. Nu kommer den fram igen för att berätta om det dagliga livet på Öster i Jönköping för 300 år sedan.